

המציפה

עתו שבועי

כל ענתי החיים לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר מודעות או חזרות לנפטרים
לפי גודל השטח.
ברכה מז"ט חצי הכתר. כראש הגליון
שני כתר.
גליון בודד 12 הלר.
מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.
כ"י שלא נרפס, לא יישב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כי גם שם
מקומו הקודם.
מחיר שני אדרסה חצי הכתר.

מחיר החתימה:
באוסטריה-אונגריה:
לשנה 6 כתר
לחצי שנה 3
לרבע 1.50
באשכנז:
לשנה 6 כתר
ביתר הארצות:
לשנה 8 כתר — 8.50 פראנק.
האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:
"Hamicpe"
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

Kraków, 15 Grudnia 1905.

גליון 2

כראש: בסלו תרס"ו

אחינו אלה מכור ענינותם ודלדולם ונביאם אל
ארץ אבותינו.

ואולם הזמנים נשתנו. מסכות המעשים נרמו,
שתקבל התורה הציונית פנים אחרים, ואעפ"י שכאז
כן עתה אנו מחזיקים בדעתנו בכל תוקף, שהפתרון
היחידי והשלם של שאלת היהודים העולמית, האירופית,
היא רק ביסוד מדינת היהודים בארץ ישראל, והתבכרה
בקרבתנו המחשבת, שגם מחוץ לארץ לא אפשר
וצריך לתקן את בדקי אומתנו פה בלילות.

כהיום אין אף אחד מן הציונים, שלא יודה
באמת החשובה הזאת, שגם פה בארצות הגלות
אנו צריכים לעשות דבר בכדי להרים את מצב
אומתנו החולה והמדוכאה, בכדי לשמור על קיומנו
הלאומי ובכדי לשמור על זכויותינו האנושיות והאזרחיות.
יותר מזה. עתה מבין כבר כל ציוני, שגם
בשכיל הציונות עצמה נחוצה עבודה לאומית בגופה.
נחוצה הסתדרות לאומית וחיים מדיניים לאומיים.
יכול ג"כ לבנות לו בית מדינה חפשית. הפולנים
משוללי-הזכויות שתחת יד ממשלת רוסיה הישנה,
לא העזו אפילו להלוש ע"ד שיכת שבותם. הסתדרות
מדינית — זו היא הצעד הראשון לתהיה
לאומית שלמה!

ולכן רואים אנו כיום תנועה חדשה
בקרב ישראל, תנועה לרכישת זכויות לאומיות, לא
רק אזרחיות, ולהסתדרות לאומית-מדינית בארצות
הגלות עצמן.

עד היסוד את מבצרי הודון ונקבור את יושביהם
הרשעים החתיים. נרצה את מרצתי עמנו! נחננו...
הרגע בני, הרגע! בין חתחתי עולם אנחנו
יושבים, לא נגע באדם לרעה ובכל זאת לא נרע מתי
יהותנו עלינו ועל מפתנו. ועתה מה יאמרו אם יראו
אותנו בין המורדים? ילחם הרוסי בעד שאיפותיו
ברצונו, ישבר, יפוצץ כל הבא ביד, אך היהודי יתן
תודה לאלקיו אם אחרים לא ירעו לו... גם אתמול...
גם אתמול נדקדקנו בעד חפש ארצנו...

אל נא אמר! אין עתה יהודי ירוסי! הודון האכזר יכבד
על כלנו, החפש הקדוש המפעם לבות כלנו, אלה
יקשרונו, יאחדנו לאחים נאמנים... אמנם אהים אנחנו!
הה, עתה לפני ביתנו ינהרו הגבורים, עמדו אחי, כי
הולך גם אני!

וישלב מעליו בחוקה את המכסה, ובלי שום לב
לפצו האנוש צנח בחפזו מעל המטה.
אך אז פתאם נשברה הדלת, אכרים שבורים
שוברים מלאו את הבית.

— הכי, מכשפה זקנה! הכי הכסה, הכי הנזמים,
פן אקצץ את אוזניך, צחק אחד הפראים ויך על חזה
האשה מכה אכזרית במקלו.

האמללה התעלפה ותשול ארצה:

— אוי לו... בני בני... התקרא... האחים האחים...
משה ברוין.

היש בכב לב...

לא את לב הבשר ההונן ומרחם אני מבקש
בכם, לא אל כיסכם וארנקיותכם אני נושא הפעם
את נפשי, לא לבקש מכם נדבות ותרומות כסף
אני בא הפעם, כ"א את הלב המביא את
מקום המחשבת, הבינה והדעת אני מבקש...

והנני שואל את יהודי גליציה: היש בכם
לב להבין את המצב המדיני, שאתם נמצאים בו
ואת אשר עליכם לעשות במצב הזה?!

ימים רבים הייתם הקרוב-העני במשפחת בית
ישראל. כל היהודים ידעו, שבקצות אוסטריה
נמצאת ארץ מרובה באוכלוסין יהודים, אלא שהם,
האוכלוסין הללו, הגם עניים מרודים, דוויים וספוחים,
נגשים ומזבזבים וראוים להמלה.

ובקונגרסים הציונים הרעישו הנואמים את
לבם, במספדת ירחלית, בלילות מועד
ע"ד מיליון יהודים, שיותר ממחציתם הם פושטי-
יד לקבל נדבות.

והימים אז ימי המקור, להשיב את נדתי
ישראל לנהלתם בארץ אבותיהם תיכף ומהר,
ימי התורה המקובלת, שמהוץ לעבודה הציונית אין
עבודה לבית ישראל.

אז אמר! אמרנו: יגיעו נא הימים הטובים
תושג נא המנוחה והנהלה, אז אז ירעו יהודי
גליציה הראשונים להתנהל, אז אז נוציא את אלפי

— לא הובר לקום מתאוננה אמו. הוי בניך
האיך מרגיש את הדקירה העמוקה אצל לבבך?
— ומדוע לא אובל דקום? משתומם החולה,
— אוי לי, דעתו עורנה ממורפת! האיך זוכר
מאומה מן הנעשה אתמול?
— מה נעשה אתמול?
— אהה, מי יתן ואוכל לשכוח! שגעון יסובבני,
עוד המחזה לנגד עיני. קוזקים פראים... גויות נרמסות...
שכב בני, שכב!

רעם חדש מחולל את האוויר, בית גדול נופל
למשואות בהמולה נראה, העלם חרד ממקומו.

— אה הא! עתה ידעתי, מה היה אתמול! רעש
הארץ היה! מאות אין מספר תרעשנה עלי, פרסות
סוסים דוהרים ושעמות רגלי שורדים פראים! מאות
אין מספר תעבורנה עלי, נחלי דם רותה, דמי נקיים!
אזני הצלינה מן המשק, נפשי בחלה ברוב הדמים
נלאהי נשוא... התשמעי שאון מפלה העמורים?!

בפנים נבהלים ועינים בולשות מכמת האשה אל
הרחוב.

— הה, לו ידע כי בית הפלהנו הוא המתפוצץ!
התלהשה.
— התשמעי את הרעש? צבאות הדרוד ינהרו
המונים המונים בחוצות. לשוא ישלחו לקראתם לגיונות
קוזקים פראים... נחנו נפרוץ פרץ בשורותם, נהרום

המצפה לשנה חדשה.

"המצפה" ילך לבטח דרכו גם בשנת האזרחים
הבא וישמור את המטרה, שישם לו, להיות לתועלת לעמנו
ובימה לכל הורש טובת ישראל באמת. יעיר על כל צרכי
עמנו ועל כל עולה ומניעת בכל מקום שיהם, בלי
מיא פנים.

"המצפה" יהיה, כמו עד כה, מועיל ומשעשע
באחד במאמריו הפובליציסטיים והמדעיים, במכתבי סופרים
בפילימוניה, בשיטת וביריעות ההדשות, שהוא מביא בלשון
מצרה מכל תפוצות עמנו.

עתה נביא רחובי "המצפה" כי מראשית השנה
נוציא לאור חוספה ספרותית ל"המצפה" מדי חדש
בחדשו. למען תת מקום חוב מיוחד לעניני הספרות, מכל
לגורע מפרקי הגידון העקרי, בזה נמלא הסדון גדול
בספרותנו. בהוספה החדשה, הדי מקום לבלטיסטיקה
לחברה ישראל, לעניני היסטוריה וספרות.

אף שיטת הדפוס רב עתה מאשר היה עד כה, לא
נוסיב על מחיר "המצפה" ועוד נתן את החוספה לקוראנו
במחיר מצער מאד, בעד חוספה כתר אחד לכל השנה על
המחיר הקצוב לגליון השבועי. שהמשלמים לרבע וכל
להוסיף 25 הלר ויקבלו גם את החוספה.

מאת חותמינו נבקש כמהר לשכם את המחיר,
לכל יהיה מעצור במשלוח הגליונות.

פיריון.

האחים

רעש גדול השמיעו אלפי קני-הרובה בחוצות...
והליונות הבית הקמן התגעשו.
— מה השאון הזה, אמי? לוחש העלם הולה
הקדחת.

ואמו משתמחת על מפתו, מפרשה כפותיה,
כאלו רוצה היא לעצור בנה. את האסון האי-נודע
המתרגש לבוא...

— מה השאון הזה? הוא שואל שנית.
אך אמו אינה עונה, כי אם מחליקה בנחת את
מצחו הבורע ומכמת בפניו במכמ כה, רך, בה חלק
עד אשר נלפת החולה מרגש-ענג נפלא וייקץ.

— אהה אמי, הרבה ישנתי הלא? הוא שואל
ומכונו את עיניו השקועות אל מול החלון.

— לא בני! השאר עוד על המטה...

קרני חורף צחצחים יפפו בעד זכוכיות החלונות
המהורות על פני העלם המאדמים מהום רב.

— הרבה ישנתי ועתה אקום.
וירם את ראשו מעל הכסות הלכנות וישען
על אמה ידו. אך מהרה נפל אהור באנחה אנושה.

למשל, נזקים על ידינו במלחמתם עם הפולנים, לפי שאנו מרבים את מספר הפולנים במספרנו וכן גם המשחים ועוד עמים אחרים. האנטישמים רוצים שיכירו אותנו בתור עם, כדי שלא נדחוק את הגליות ולא נתמוך כנגדם את הסוציאליזם. אבל לנו אחת היא מאיוז סבה וטעם כל אלה תומכים את דרישתנו ובלבד שיתמכו בדינו.

ומאחר שכל אלה רוצים לתמוך בדרישתנו הצודקת, הרי יש לה תקוה להתמלא, אם רק... גם אנחנו לא נשכח את הוכחתנו לעצמנו.

פה אין צורך בסכומי כסף, שאין יהודי גליציה העניים יכולים לתת משלהם. אין פה צורך לעזרה מנדיבי ישראל הגדולים, אבל יש פה צורך בלב מבין, להבין את צרכינו וכמעט הפין לעזור לעצמנו. צריך שכל איש יהודי ירגיש את עצמו מחויב לשגם את מתניו, לעבוד ולעבוד, לברר לכל אהיו ומיודעיו את גודל השיבותו שר הענין ויקרת תוצאותיו המדיניות. צריך שיתקבצו בכל עיר אספות עם גדולות, אשר יחליטו החלטות וידרשו את הכרת אומתנו העלובה בתור עם עומד בפני עצמו ואת ההחלטות והדרישות הללו לשלוח אל הפרלמנט ואל הממשלה. צריך שירים העם העברי את קולו ברמה בדרישת זכויותיו, כי מעולם לא נתנו זכויות במתנה ובהיסח הדעת. תמיד להמו העמים בעדם, דרשו בקול גדול עד שנתנו להם. וצריך לעשות כל זה תיכף, כי אם תעבור שעת הכושר מי יודע למתי תשוב עוד הפעם. עתה היא שעת הכושר, מפני שהממשלה עסוקה בתקן סדר הבהירות והיא נשמעת לכל דרישה ולכל הערה מאיזה צד שהיא באה. ואם תבוא דרישתנו לא לבר מצדנו אנו, כ"א גם מצד העמים הנזקים על ידינו; ואם תבוא דרישתנו לא לבר מצד העמים הנזקים על ידינו, כ"א גם מצדנו אנו — אז אפשר שתתמלא.

ובכן שואל אני את יהודי גליציה: היש בכם לב להבין את מצבכם המדיני ואת אשר עליכם לעשות?

או אולי הנכם לא לבר עניים בכסף ועבדים משועבדים, כ"א גם עניים בדעת ועבדים נרצעים, שאינכם רואים אפילו לחומלה עליכם? העתיד הקרוב יתן תשובה על שאלתי זאת!... משה קליינמאן.

ענינים מדיניים.

המרידה ברוסיה. כל מה שנעשה עד כה ברוסיה היה כפי הנראה רק הקדמה למעשים כבירים. רוח המרידה בתוך הצבא הולך ומהגבר. במאגדשור היתה מלחמה רבה בין צבא המורדים ובין צבא הנאמנים לצר. המורדים נצחו נצחון גדול ורוב צבא הצר התחברו להם. — בסאראטוב הרגה אשה את הנציג הנריאל סאהארוב, שהיה מניסטר למלחמה בימי המלחמה, על רשעתו ואכזריותו. — הממשלה ופקדיה מתנהגים בדרכם הישנה, דרך העריצות, שאינה מיוסדת על שום חוק. באולתם הם מכעיסים את העם המורדים, ובוזה הם מקילים את התפרצות המרידה הכללית. האכרים והצבא, שני עמודי שלטון היחיד, עומדים כמעט כלם בצד המורדים. שביית הדואר והמלגראף פסקה רק מקצתה והשביית הכללית עם מלחמה אנרחים נוראה קרובה.

על המצפה.

משא חדש על מוחרים.

במשך השנים האחרונות נתוספו שלומים ומסים קטנים "כלי שם", אשר יעיקו על העם וביחוד על הסוחרים, מבלי הרגש, כי הסכומים האלה מצטרפים

להביא עבדים נרצעים לעמים אחרים, נטמעים ונכבשים, דוויים וסחופים?

בודאי, אם רק עוד יש איזה נצוץ של כבוד עצמי בקרבנו אנו צריכים להגור את שארית כחותינו, כשכול שלא לתת לבוא עלינו הרפה גדולה כזאת!

אבל לא לבד הרפה לאומית תהיה זאת לנו, אם לא תוכר גם לאומיותנו בתוך הלאומיים האוסטריים, כ"א גם נזק חומרי רב מאד. עוד אבוא בפעם אגרת לכרר עד כמה נזקים עסקי היהודים הגשמיים ע"י העדר זכותנו הלאומית, ופה רק אעיר בדרך כלל, שזכויות כל אדם מיוסדות על ההכרה המשפטית של בני האדם האחרים, כי אותו איש שזה לנו בכל וע"כ שווים כל זכויותיו. אבל איך תוכל הכרה משפטית כזאת להקבע בלכות הנוצרים על אהדות היהודים אחרי שהם רואים על כל צעד, כי היהודי איננו שווה להם. להם יש זכות להקרא בשם עמם וליהודי אין זכות כזאת, להם יש זכות לדבר בלשונם בכל המוסדות הצבוריים ושל הממשלה, לחבר שטרי התחייבות בלשונם, ולכתוב אדרסאות על מכתבים בלשונם, בעוד שלנו אין זכות כזאת, להם יש זכות ללמד את בניהם בבתי-ספר לאומיים ולנו אין זכות כזאת ועוד בדומה לזה, שורה שלמה וגדולה של זכויות ויפוי-כה מצד אחד והעדר-זכות ועבדות נצחת מצד השני.

היפלא איפוא, שגם אותן זכויות האזרח, שנתנו לנו בהסדר הממשלה, נשארות כרוכין על הנייר לבד ואינן תופשות מקום בחיים? היפלא איפוא, שפרנסות בני ישראל הולכות ודלות? היפלא איפוא, שמספר בני ישראל נושאי-משרה בממשלה ובצבור, כה מעט, שנער יכתבם?

ובל זה מפני שאין העם הישראלי נכתב במספר העמים, מפני שאין האומה הישראלית נכרת בתור אומה קימת בזכות עצמה ולעצמה! ואם נצרך לזה את אותה המחשבה, כי לרגלי העדר קיומנו הלאומי, לרגלי העדר חיים מדיניים עצמיים, הולכים מבהר בנינו ורועים בשדות אחרים, — והיתה התמונה, תמונת הרלדול והכליון העממי, המסוכב מהעדר זכותנו הלאומית, שלמה.

והנה נתעוררו עתה גם זרים לדרוש את זכותנו. לא מפני אהבת מרדכי, כ"א מפני שהם נזקים על ידינו בלי כונתנו ולמרות הפצנו. הרוחניים,

הוא כחור טוב, בחדר ילמוד, תכלית? אם שטויתם, יגדל, יקה אשה ובמה יפרנס עצמו ואשתו? כלל הוא: אין גועים ברעב, וכי פנחס שלי וולויל למדו מלאכה מימיהם ובכל זאת גבירים אדירים הם, הלואי בלי הפסדם עשירות בזו על כל ישראל! וזלמנ'קה אך באחת, כי אתן את אברמיל לאיזה בעל מלאכה ללמוד, המבין אתה פאני — מלאכה. האם אינני זוכר את בעלי? הוי, מליצה ישרה יהי בעדנו! איך אומרים: לולא היינו אובלים ארוחת הערב היינו גועים ברעב. אהרן משה עליו השלום היה חיט וכל השבוע של שבת חנוכה עשה "יופא" למירל רבי אפרים'ם ובזכות זו הקיפו לי רחנוני צרכי אכל, הקצב בשר ולחם וכל המינים, בתנאי כשיקה בעלי שכר עבודתו אחזיר לכלם. ומה עשה הקדוש ב"ה? באמצע חלה אהרן משה ולא יכול לגמור עבודתו, ומירל רב אפרים'ם לקחה ממנו את הארג ונתנה לאחר. בעלי חלה, צוענית, קרר, מלוח ברבית, פזמונות חדשות. בשבוע שעבר בא אלי בחלום, רבוננו של עולם, נשמה כשרה, אמרו לי, כי אציג בהלוטריה, אך לא ידעתי כמה היו ימי חייו. האשה התאנחה וקול שיעול חזק הפסיק את דבורה. "עתה הנני באה מהלוטריה, 43 שנה כנראה היו ימי חייו, הנומר הראשון של הלוטריה שיצא הוא נומר 43. רעים ומרים היו ימיו. — אל ישבת, יתהוב מה רע ומר לי פה... כבר גמר את המכתב? תודה! אי"ה בשמחה אשיב לכם גמולכם." ש"י משאמשקים.

ויהודי גליציה היתה להם אפשרות מתחלת ברייתת של הקונסטיטוציה האוסטרית, לרבוש להם את הזכויות הללו, אלא שראשי העם מעלו בנו מעל גדול וימכרונו אל הפריצים בעד נזיר ערשים.

אינני הפין הפעם לחטט בדברי הימים ההם ולהוציא משפט על איש או אנשים. רק את העובדה אני מציין, שכך הוה. ובימים האחרונים, כשנתעוררה המחשבה הלאומית, היינו יושבים כלנו במאורותינו ונאנחים מרה על גורלנו הרע, להיות עבדי עבדים עד עולם, מבלי שהיתה לנו אף תקוה מעטה לצאת לחפשי.

אך הנה האיר לנו המורה מצד, שלא יכולנו אפילו לדעתו מראש. התנועה לתקון סדר הבהירות באוסטריא. פרי התעוררות הדמוקרטיה לרגלי המאורעות ברוסיה, הביאה ככנפיה המון מחשבות חדשות ורעיונות חדשים, שלא היתה אוסטריא מסוגלה להם זה רבות בשנים. ארץ הטלאים הוזה אולי תפתח מקור ברכה לכל העמים ע"י המצאת הבהירות הפרופורציונליות, שנולדה בה, לע"ע בכת, אבל אפשר לקוות, שתצא גם אל הפועל.

אחד מצללי הפרלמנטריזם היה תמיד — ועליו עוררו תמיד משנאיו ומשמיניו — עריצות הרוב על המועט, דבוא העם או הצבור הקטן ע"י מי שגדול הימנו. עתה המציאו באוסטריא פתרון רצוי לשאלה זו ע"י הנהגת סדר בהירות לפי ערכין קבועים בין העמים והלשונות. לע"ע הונהג סדר כזה רק במורביה, אבל, אם תיכף או לאחר איזה זמן, יגיע הפרינציפ הזה לידי ממשלה גם בכל אוסטריא.

ופה מתעוררת השאלה: ואנו היכן?

אנו היהודים, שהננו פה באוסטריא חלק כ"ב מסוים של הממלכה — היהודים באוסטריא הם בערך יותר מאשר ברוסיה, פה הם בקירוב שמונה אחוזים מן התושבים (ובגליציה לכד גם 10%, בעוד ששם הננו רק 4 אחוזים) — האם נשאר רק אנו לבד מתיין לפתח?

בשביל כל העמים יוסדו גילוי בהירות ביחס ובדרך למספר נפשותיהם, לצרכיהם הקולטוריים ובשום לב למדת המס, שהם משלמים לממלכה. ואנו היהודים, שהננו מספר נפשות כ"ב מסוים, שהננו בודאי יסוד קולטורי הרבה יותר גדול מאיזו עמים אחרים ושלפי מדת המס, שאנו משלמים, גדול ערבנו הרבה יותר — אנו לבד נשאר גם

האגרת.

מקדש להציר קקסמין.

אשה זו, שבאה אלי — אלמנת אהרן משה החיט, שנמצא הרוג בכפר אצל הצר הפריץ לפני חמש שנים — בניה מעבר לים המה. וחפצה הוא כי אכתוב בשבילה אגרת להם, ואומרת: "הפרנסה קשה, נושאת אני עופות, אבל אינני משתכרת, החרף הנה בא, אין עצים להסקה, אין בגד ללבוש וכו'. הן כבודו בודאי יודע בעצמו מה לכתוב, יעורר רחמים עלי, הם עשירים, משתכרים הרבה כסף, פנחס שלי הוא מוכר י"ש בארגנטינא, אומרים שעפרו זהב לו. נדויל שלי ממון קרה לו, פונדקאי הוא באינדא, השם יודע איהו. הא לך הכתבת. לפני שנה עוד שלח לי שלשים דיינש, אבל מאז לא נשמע ממנו, בקיץ זה כתבו על אדותיו בהגעמין שלכם, כי מבקשים אותו אל השררה, אך הוא עשה פליטה. בודאי תעודה חסרה לו, אבל אברמיל שלי, בני הצעיר, קצת ידען, בקי באותיות הקטנים, היה מתביש לצאת מן הבית — כלום צריכים לבוש? האם ולויל הוא חס ושלום גנב? אברמיל אמר, כי בחדר אומרים, כי משום דבר אחר נתבקש למלכות, ולויל שלי שותף הוא עם החבורה של השולחים, "נקבות" להתם. אברמיל, "לשון" כזאת איך באה לפיך? זלמנ'קה יאמר — כבודו יודע את זלמנ'קה — ובכן זלמנ'קה יאמר והוא אך באחת, כי אתן את אפרחי ללמוד מלאכה, הם ושלום, אברמיל

בבימ"ד ידוע, נלחמים בחיים, והמלחמה היתה — הלא תוכלו לשער — בלילה המוכן לפורעניות, בליל שמחת תורה. רבים קמו על אחד ויכוהו עד שנפל למשכב וכאשר לא קים מצות "יתן בעפר פיהו", מסדרו לערכאות וגם נאשם הוא ובנו למאסר לימים אחרים נוסף על מכאוביו והוצאות רופאים.

ו ב ב ר י ג ל כל היהודים יראים ושלמים, יראים הם לא רק מפני העכירה, כי-אם גם משום מראית עין. ספר תורה נפל ארצה וכדין גזרו תענית. והנה שמעו שמועה, כי בימים האלה יגורו הציונים תענית על הרוגי רוסיא ופחד וחיל ורעדה נפלו על כל העדה, פן יחשדו ח"ו, אל תפתח פה לשמוע, כי צמו גם הם ר"ל על הרוגי רוסיא. אמיר איפא לצום משום ט"ע. ומה לעשות? הלא הם יהודים כשרים ומעולם לא עברו על דין ש"ע ואיך יחללו עתה מוצא שפתם, הלא כבר קבלו עליהם את התענית? אך אל הדאגו על יושבי כריגל, אם חכמה אין כאן ערמה יש כאן, שבעה טובי העיר ישבו ודנו בשאלה החמורה וימצאו עצה: לתת איש כפר נפשו בעד התענית ואף העני שבעניים מכרח היה לתת ח"י צ"ל בעד כל נפש מנפשות ביתו, לכל יחסדותו בציונות.

מכתבים מערי המדינה

קראקא. העיר הומיה וסוערת — בחירות למועצת הקהלה וקראקא הלא היא קהלה חדרה לרת, על כן גם המוציאליים, גם הנלחמים תחת יד ראשינמקי לבטל את שמירת שבת, שכחו את כל הפוליטיקה החיצונה, את זכות הבחירה למועצת הממלכה ואת ח' שעות עבודה ואף את המלחמה בציונות והם מהעסקים רק בכחירות למועצת הקהלה. וכי האמר מה להם ולקהלה? הלכך המה צריכים? אם למקרה כשרה או למורי דת בני תורה? לא ולא! המה צריכים לעשיית את הקהלה להדום רגליהם, לפסס מעליה אל מועצת העיר ולמעלה ולמעלה. והמלחמה חמה ורועשת, הדבורים באספות הרמוקרים נלחמים ומפוצצים ויהודי עירנו המלומדים בפוליטיקה הולכים לאספות, להתענג על המימיק ועל השקרים המסוככים של הדברנים ומתוככים: מי מן הנואמים המיכ לדבר וממילא נכנסים הדברים אל לבם והם נמשכים אחרי הכת הזאת ואחרי כזביה גם בעניני הקהלה. אנשים, שאינם מבקרים את בית ה' אף ביוה"כ, שמעודם לא הוציאו פרומה על בשר כשר ולנכרה לצרך יהודי, נעשו מומחים לעניני הקהלה והמה יורו את היהודים החרדים דעת על מסחוריה דת, המה דורשים זכות בחירה למועצת הקהלה. הלא שחק הדברים, אך אל נשחק, כי מכאיב הוא מאד, כי רבים מהמון העם וגם מן החסידים שומעים בקולם ומבקשים מפייהם תורה. — טוב עשו הציונים, שלא אכו להתחבר אל העדה הזאת והם עמלים בפני עצמם ככח הפרוגרמה היפה, שחברו להנהגת הקהלה, ומי יתן ושמעו להם הכוחים, כי בפרוגרמה שלהם רב טוב צפון להתפתחות הקהלה. אך עליהם להתחבר אל ראשי הקהלה הנוכחים, כי אז נצחונם והשפעתם על הקהלה כמאשים. הלא המה יודעים, כי שקר טפלו על הנהגת הקהלה הנוכחית. אל נא ייראו מפני הנרגנים, הלא רק התכלית הטובה לגדל עניהם.

בערב יום ג' שכוע זה היתה אספה רבה של חשובי עירנו. מר נ. וואסערב ערג פתח את האספה ויכאר את חשיבות הבחירה כפעם הזאת, כי אחרי הבחירה יהמנה רב ראשי חדש. עלינו לבחר כאנשים נכונים יראי אלקים. הנשיא ד"ר מילעם נתן דין וחשבון מפעולותיו עד כה. בדברים נמרצים הוכיח את דודן המפלגה הרמוקרטית בגדופיהם ובדכותיהם, שהם שופלים חנם על הנהגת העדה. הרשות לכל אדם, אמר הנשיא, לבוא עם מנהל פינתים מומחה, לבחון את כל החשבונות והרשימות, אם יש בהם עולה ונפול. אך לא זה העקר לאנשים ההם, כי רק להרוס חפצם ולהכיא מריבה בין אנשים שוקטים. מה להם ולרב ולכל צרכי דת ולעניני הצבור היהודי? על חובת הפרנסים החדשים אמר, כי מעשם הראשון יהיה למנות רב הגון גדול בתורה ובי"ש, כראוי לקהלת קראקא, אבל גם כא באנשים, רב תבונה ויודע שפות המדינה. עלינו לבנות בקרוב בית למועצת הקהלה ולמסדותיה, לכל נצטרך לשלם שבר דירה ולשכת במקום שאינו הגון. גם עלינו לבנות מרחץ לעם ערוך

תבינו, כי עירי, אשר אנשים כאלה מושלים בה, כבר "התקדמה". אבל ישנן קהלות, שלא התקדמו עוד כמות, והנן היום במצב, שהיה בו חדר ר' משה'לי וואכסהייזל לפני חמשים שנה. שם מבזים את התורה הרבה יותר מן החוליגנים ברוסיא. את בתי מדרשה מנבלים מבית בשכבת בוץ ורפש ענה ובאכילה ושתיה ובדברים בטלים ובקישור מכך ומחוץ בעשיית צרכים — אל תכושו, הן הרפש שלנו הוא — אצל כל כתליו. ואת ה"חדרים" ובתי ה"ת" משקיעים בעכשית, כחרבות חשכות ורעועות. וכה מרגילים שם את הילדים בכזיון היהדות וממילא בכזיון עמם וכשהם שומעים את כל הולוליים הירועים, אשר יטפלו עלינו צרינו, הם זוכרים את החדרים ואת כיה"מ"ד והם שותקים.

הנה למשל מיאריטשוב כותבים לנו, כי אף שהעיר קטנה ישנן בה חברות רבות כמו בערים הגדולות וקלויזים ומנינים וכתות ומפלגות כמו בכרך גדול ושלשה רבנים לה והם מרודים כל כך בקטמותיהם עד שנעלם מהם, כי הקהלה הולכת ונשקעת כבוץ וברפש ועוד מעט ותהי לעי מפלה וחיכל של נאורים יצמח במקומה. בית הת"ת הוא סבה נופלת, מלאה בקעים ופרצים, שקוע ברפש וכאשפתות, הכתלים רעועים ומלאים לחלוחיה, החלונות שכורים והרוסים וחוריהם סתומים בבלווי סחבות והגג מוכן ומוזמן בכל רגע לנפול ארצה ולקבור תחתיו את חתלמידים והעובדים אצלו. ובבית פנימה ילדים צפופים כעדת דבורים, יושבים על הרצפה או יותר נכון ככזה, מתאכקים ונלפמים, יגדלו ללא תורה וללא תרבות וללא כריאות ורק בכח פרוטקציות לא נסגר עוד הבית ואף אחד מג' הרבנים אינו מורה להאציל מעתה היקרה לכני עניים וראשי הקהל והגבאים הרכים עוד לא מצאו פנאי להחל לבנות בית ת"ת, אף שיש כבר ראשית כסף לתכלית זו.

ובעוד שהממונים על החיים יתרשלו, יתעצלו וינזמו, הנה הממונים על המתים לא יישנו. המה חרוצים ושוקדים. המה הביאו את "העסק" למדרגה שאין למעלה ממנה. "החברות הקדושות" הפרחנה פרוח. החברות האלה, שיסודתן בקדש, לעשות חסד ואמת עם החיים ועם המתים, היו לחברות של חסם ואלמות, תקיפים עזי פנים אחרים יחזיקו בחכרה וידונו בל אכל קשה-יום, שמתו מומל' לפניו, דיני נפשות, יפשימו עורו מעליו עד שיתן כפר נפשו (על אולתו, שאין לו שכל, להליו את המת אף שני ימים ואז מוברים יהיו העריצים לקברו, ומוטב שיקבר המת אצל הגדר מאשר לכברו ולאמץ בזה זרוע רשעים). מעשה היה זה מקרוב בא' מיניא, שמתה אשה זקנה ככפר. חתן אחיה, שהתגוררה אצלו, ידע כי הקהלה מחכה זה כבר למת השמן הזה ויתן לראשי הקהלה את המחיר אשר שתו עליו וילך להביא את מתו העירה. אך באו העגלה עם המת והאכלים והמלוים העירה ותהום בל העיר ויתלקטו אנשים ריקים ופוחזים ויועקו זעקת החוליגנים: הורא! ויניסו את העגלה אל מחוץ לעיר ויעשו כה הקפות בשחק והיללות סביב העיר. על שאלת הקרובים מה הם רוצים ענו: אם לא ישקלו אלף כסף יוסיפו לעשות שערוריה שכעתים. הקרובים ברחו לנפשם, כי פחדו מפני הפראים והמת נשאר כידיהם ויתעללו בו. העגלה נסחבה במטר מוחף בארבע שעות בידי הוללים עליזים. הקרובים שלחו להודיע את שר המחוז ובערב באה פקודה מאתו לעשות סדרים בעיר. אז הכניסו את הנפטר העירה והמו"מ ארכו עוד כל יום המתה. בת אחות הנפטר הגישה את הנבלים לדון.

גם כסאלאטווינא גבאי הח"ק יודעים את תקפם, כי בידם מפתח המות. כגלל ריב"ל אלות רב היתה העיר לשרה מלחמה, שערוריות נעשות, פרנסות אברות וכל העכרות שבין אדם לחברו הותרו. כפי הנראה כל יושבי העיר הם בעלי זרוע, שאינם חתים מפני כל. כי לא יכלו עוד החיים לנקום בחיים ויחליטו לנקום במתים. גבאי ח"ק סגרו את שערי ביה"ק ולא יתנו לקבור שום מת.

— ב מ א ש צ י ס ק א אין אחינו מוגי לב כאלה, להלחם במתים, שלא יוכלו לעמוד על נפשם, שם,

לחשבון גדול. ואין איש שם לב לעמוד בפרץ. כי ההתרשלות נעשה לנו לראבון נפשינו כמבע שני, כמו שראינו בחוק שכיתת יוסא' ובחוק תעורת מומחה. ממין המסים הקטנים האלה יופיע לגדל ענינו, אשר כל האוויות והמורעות מהסחורות, שתכאנה על כל תחנות מסלות-הכרזל, נשלחות אל הסוחרים ע"י הבי דואר, כמובן על חשכונם, אף אם מקבלי הסחורות, דרים בעיר ההיא וכמו כן כל דבר קטן וגדול הנשלח מכית-המשפט, אף כי הענין העקרי איננו נוגע לו דק לחברו ובל יסכון לו לדעת מזה מאומה. — לפני שכועות מספר חוק חדש נתן על תחנות-מסלת-הכרזל, שאין רוב הסוחרים יכולים לעמוד בו, הן נודע, כי עד עתה היה שורר החוק, אשר כל הסחורות הבאות מיתרות לנוח באוצר התחנה ארבעה ימים חפשי, כלי תשלום איזה מס ועתה. חדשה נהיתה, כי ת כ פ יום השני אחרי כוא הסחורה, על המקבל להביאה הביתה, ואם לא יעשה זאת יענשו אותו ויעמיסו עליו מס פי שנים מאשר היה נקצב עד הנה. למשל מן מאה שקים קמח לקחו מס המנוח בעד יום אחד, הוא יום החמישי לבואם, סך K 3.60 הנה עתה יוקח תו"מ ביום השלישי סך K 7.20. ובאמת כל סוחר למינו ירגיש במרה מריבה את רוע הגזרה הזאת, באשר למרות רצונו יאלץ לשלם המס הזה בעת שתחסרנה לו עגלות-משא או ביום סגריר וגשם וכמה מעצורים, אשר יעצרו בעדו וביחוד אם יקבל האוויות ביום ו' אחר הצהרים או לעת ערב ע"י הבי-דואר והוא בתור יהודי, שאי-אפשר לו להביא הסחורה בשכת מוכרח לשלם המס כיום ב' בעד שני ימים רצופים סך K 14.40, אשר כמובן מוסיף והולך ביו"מ, שחל כיום ב'. — מה מאד ידאב לכי ולכי כל איש ישר הולך בראותו, אשר אחינו בכל מקומות מושבותיהם העובדים בזיעת אפם, להביא מרף לנפשות ביתם, ישלמו סבומים מרובים לבית תחנת-מסלות-הכרזל ובפרט יושבי הכפרים וערים הקטנות, שאין שם תחנת מסה"כ, יען כי המה לא יוכלו למלט נפשם וישלמו תמיד את המס הזה, באשר אליהם לא יגיעו האוויות בעצם יום בוא הסחורות רק ביום השני לפני הצהרים, ואז אין כיכלתם להשיג עוד עגלות-משא למסע פרסאות אחדות ומוכרחים איפוא להמתין עד יום השלישי בבקר. — כל איש אשר לו מוח בקדקדו יוכל להביא חשבון כמה ממנום של ישראל כאלפים ורבבות הולך למימון. לכן אליכם סוחרים עמנו אשים דברתי, אשר התעוררו עד מהרה, לעשות דבר מה לקדם פני הרעה הזאת, לשלוח קובלנות ומבהבי-בקשות אל המיניסטרים של מסלת הכרזל וגם תשתדלו אצל לשכות המסחר, אשר הנה תעמודנה לימינכם, למען הפר את חוק המס הזה. — תקותי תאמנני, כי המיניסטרים למסלות הכרזל, אשר שם לו למטרה להרחיב את המסחר, יתן און קשכת לבקשת רבים.

שמעון גרין.

מרפש הקהלות.

הנני בא שוב, קוראים נכבדים, להמריחכם למיל אתי מעט כאשפה ולחטט ברפש. אל תיראו, התגברו על געל-נפשכם, כי האשפה לנו היא וכעור הרפש מוטל עלינו. נחממה ונפנה, פן יגבה עלינו הגל ונשקע בו אנחנו וקהלותינו, כמו שקרה בעירי ב"חדר" אחד. מלמד היה בעירי פ'. שקראוהו משה'לי וואכסהייזל (זקני עירי וזכרים אותו היטב) ולמה נקרא שמו משה'לי וואכסהייזל? מפני "חדר", שהיה לו ככית קטן קטן כספו בכבר מלא רפש ובוץ וברבות הימים נשקע הבית עם החדר בתוך הרפש הלוך ושקוע מטה מטה עד שצמח כלו לתוך האדמה ובימי לא נשאר ממנו, כי אם גל, עי מפלה ורק ראש גגו נראה מתוך הרפש. ובמקום הגל הזה עומד היום כנין מפואר בנוי לתלפיות והוא איננו "חדר", כי אם — היכל הנאורים, אשר כאיו לא יבאו בו בלתי אם להזכרת נשמות ולעשות אזכרה לגבור נכרי והמה גם מושלים בקהלה ובכל אשר לה. וכפי ששמעתי, גם הבנין הרם המפואר הזה הולך ושקוע ועוד מעט ויהי לגל נצה. הלא

ההתנכלות על הסוחרים היהודים. ביום ר' שבוע שעבר התאספו הסוחרים הנוצרים בלבוב ויחלימו להביע אי-אמונתם בלשכת המסחר הלבובית, יען חותה דעתה נגד חובת תעודת מוטחה לסוחרים. גם החלימו להקים מקרבם ועד קבוע, אשר יפקח על ישיבת יום א' בכל דקדוקיה ובלי סוחר, אשר יהיו למכור דרך פתח נסתר ביום א' ימסר לבי"ד. בן ישקדו סוחרים לתקנות עניניהם ומה עושים סוחרינו נגד הסכנה הנשקפת להם? נצחו צוררינו. לא צוררינו מחוץ, כי אם צוררינו מבית, "מורי הדת" המתבוללים בלבוב, אשר הקימו בוגדים בדור שעבר לאורבים לנו, להשמיד את ישראל והם ממלאים חובתם זאת באמינה. הם הרבו כל כך להלשין על מורי הדת וחדשים, הרוצים לגדל יהודים נאמנים עד שמצאה מועצת החנוך לגליציא בלבוב לנחוק. לאסור על מורי הדת ללמד עברית בבה"ס. עתה החובה על הקהלות לערער על הפקודה הזאת. אך הנוכל לסות זאת מה? הלא בידן לפסול את הפושעים מהיות מורי דת ואין להן עוז לעשות זאת.

מלאכתנו ע"י אחרים. העושים אנו כלנו רצונו של מקום עד שמלאכתנו נעשה ע"י אחרים? היהודים מתעצלים מדרוש זכות לאום מיוחד, אף שהזמן מובשר לזה. אנו מחונכים זה חמשים שנה בלי רגש פוליטי ובלי דעת עצמנו עד שנעשה עצמנו לשחוק ולקלסה בדברי ימי העמים. אך את הדישה הזאת דרישים הרוחנים בעדנו. בעתון הרוחני "דילא" מבומאת הדישה הזאת בדברים נמרצים מאד. הרוחנים לא ישקמו עתה. גם באספות של רותנים הביעו את דרישתם והם מקיים כי גם כל היהודים ילחמו עמהם וידרשו זכותם. הרוחנים כפי הנראה אינם יודעים את היהודים היושבים עמם... ובכל זאת ישנם גם יהודים היודעים את עתם. בוויין היתה ביום ג' שבוע זה אספה רבה של יהודים, לדרוש כגלוי מאת הממשלה להכיר את זכות האלוה היהודי. אספות כאלה צריכות להיות בכל עיר ועיר.

סוציאלי יהודי אנטישמי. יהודי אחד בקראקא, שקרא את בעל דינו לדין-תורה ולא אבה ללכת, הוכרח לחזמנו לערכאות. צורך הדין של הנתבע הסוציאלי ד"ר דאלעט — בן יהודי נאה, דמוקרט — אכזר את כח סבלנותו בבית הדין ויקרא על מתנגדו: "עם אלה היהודים אי-אפשר לעולם לבא לידי גמר". בעל דינו לא החשה וישאלו בפני השופט: "ומה אתה אדוני?" האדונים האלה מדמים באמת, כי כאשר נעשו סוציאליים יצאו מכלל ישראל. מתודה חדשה להפסד מישראל! ובכל זאת יתעברו בבחירות למועצת הקהלה.

דברי לואיגר. דרשת ראש צוררינו ד"ר לואיגר באספת מעריציו, שהבאנוה בגליון הקודם, עוררה רעש גדול בקרב יהודי וויין וגם בקרב כל ישרי לב בקרב העמים. הוא קוצה על הממשלה על חפצה לתת זכות שוה לכל בבחירות, אבל אינו יכול להתנגד לה. כי הלא גם הוא מתימר בשם דמוקרטי. הוא קוצה על הסוציאליים, שיש להם תקוה להתגבר עליו עתה, הוא קוצה על הסלבים, שירבו עתה באי-כחם במועצת הממלכה, ומפני שאינו יכול לנקום באלה, הוא רוצה לנקום ביהודים — הרשעה הרוסית בכל זדונה ופראותה! הצירים הכבדלים במועצת הממלכה ערכו אינטרפלציא לראש המניסטריום באטרים: מלכד הנזק שיגרם לעיר וויין, בהבאישה את ריחה בעיני העמים בארץ ובחוץ לארץ והאורחים הבאים הלום ימעטו, העירו דבריו חרדה בסרב היהודים, המספרים בצדק, כי לא ימצאו עוד מחסה בחקים, אחרי שראש האזרחים, אשר לו התקף והשלטון וההשפעה על מיליוני בני אדם, קורא עליהם לרצח ולשוד. ויערכו את השאלות האלה אל הממשלה: היובל ראש הממשלה להסכים לדברי ראש האזרחים? ומה אומר ראש הממשלה לעשות להשקים את לבבות היהודים? גם הצירים היהודים ד"ר שטראוכר וד"ר אפנר ופולנים אחרים ערכו אינטרפלציא ויאמרו: הדיר לואיגר עבר על סעיף 302 מחקי הענישים. כי דבריו מבילים פתוים לשור, לחסם ולרצח ויובלו להביא לידי מלחמת אזרחים. למראה הזבח הנורא ברוסיה לא תוכל הממשלה לשקוט במכונה. מה איפוא אומרת הממשלה לעשות לשמור את שלום האזרחים המובטח להם מאת החקים? הנכונה הממשלה להגן על כל אזרחיה בלי הבדל דת, לאם ומפלגה? — ביום ה' עתה דפוטציא של סהלת

על יסוד דברי חז"ל ובהגיון ישר, עשו רושם חזק ונמרץ על לבות השומעים.

קולומיא. האספה הכללית של החברה "שפה חיה" בעירנו, שהיתה במוצאי ש"ק פ' ויצא, הסכימה פה אחד להצעת ראש החברה מר יהושע פאדענהעכט, לקבל את הדרי. שמריובער, ציר בית הנבחרים, לחבר נכבד להחברה הזאת חלף דרשתו בבית הנבחרים, בי הדרי. שמריובער היא היהודי הראשון, אשר מלאו לבו לדרוש בבית הזה בתור יהודי לאומי, הרובר בשם הלאום היהודי ולבקש בערם הזכויות, אשר יהנו מהם לאומים אחרים. — מי יתן וגם החברות והקהלות בערים אחרות ידעו להוקיר מעשיו, למען יראה צירנו הנזכר, כי הלאום היהודי איננו כפוי טובה על אשר ידע להגן על זכויותיו לעת הצורך. העברי.

מכתב מארץ ישראל.

ירושלים. כך היא דרכה של ירושלים בימים האלה: את מימינו במשורה נשתה, יען כי מימינו בנסף נשתה. כבר עבר ירח חשוון ובעת אשר השנים בהקונן כבר היה יורד הגשם, להשקותינו מים לרויה — עתה כי האויר עורר קייצי והשמים מעל ראשינו נחשת, מרגישים יושבי עירנו דוחק גדול במים. — המים אשר נשארו עוד באיזה בארות מהשנה העברה, נמכרים בכסף מלא, וגם זה רק בכבודות ימצאו, כי בל איש, אשר לו מים, מפחר לנפשו. ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי מים, להחזיר לה לעת ערב או ביום מחר, כאשר יביא לה השקאי (אכר המוליך מים בנאד של עור עזים) אם יעברו עוד ימים אחדים ונעצרו השמים ולא יהיה מטר, וגורו והכריזו רבנינו תענית צביר ביום השני הבא, גם אמירת סליחות וכו'. — אסון בארם קרה כשביע הזה. בת הרה"ג הרש"ס שליט"א, בלבנה אל מסלת הברזל, עברה עליה אחת העגלות, חיש מהר הובלה ביתה החילים "בקר חילים" ואחרי יסורים קשים במשך מעט לעת שבקה חיים לבל חי לדאבון לבב בעלה ובל משפחתה הנכבדה. — מנהלי "בית מדרש אליהו" — הוא בית אוסף ספרים הנוגעים בכל מקצעות התורה והדת — הנוסר זה שנים אחדות פעה"ק ת"ו לזכר הגר"א וצ"ל בהמלא מאה שנה לפטירתו, אומרים להרחיב את פעולות הבית הגדול הזה למיבת התורניים, אשר למענם נחנץ היות בית הזה, להרוות צמאונם, ולהיות להם מקור נאמן ימיו לא אכזב, למצוא את אשר יבקשו בתורת ה', מי שישלח את חבורו אל הבית, במיח יהיה כי זכה בו את הרבים. — רב מאד מספר אחב"י מרוסיה הבאים בימים האלה ארצה ישראל להשתקע בה, או להחבא במעט עד יעבור זעם. בעלי המעונות בעירנו הרימו ראש, כי העלו את מחיר דירותיהם בעקב זה בסכום מרבה.

מקור ומרחוק.

עיר של נשים. העיר גאג'ה ארם. מושב משפחת טכז זיאם בחורו הפנימית, היא מלאה נשים וילדים ואין בה אף נבר אחד. אין רשות לגבר לבוא אל מיבת לחוסותיה הנבוהות, מלבד למלך כבואו לבקר את בני ביתו. השופטים, השוטרים ואנשי הצבא, כלם נשים. בבתי התפלה, בתיאטרות, בחניות, בפרדסים ובגנים מתהלכות נשי המלך הרבות. פועל מניסטר. אחד המניסטרם החדשים באנגליא הוא פועל מכני דלת העם ושמו דשאן ביונס. בלבוב פועל הקד רגלי לקבל מאת המלך את החותם. הוא היה עה כה מנהל הפועלים ורב את ריב הפועלים חסרי עבודה. פרוד הכנסיה מן המדינה בצרפת. גם הסניאט וגם נשיא הרפובליקה הסכימו להפיר את עניני הדת מעניני המדינה. מהיום והלאה תהיה הדת רק ענין הפרט ולא ענין הצבור. הממשלה לא תשלם שכר הכהנים ומורי הדת ולא תחסה עליהם. בזה יפסידו גם היהודים, כי שם גם הרבנים לקחו שכרם מאת הממשלה.

הרה"ג ר' נחמיה פריינדל. מסאמבור הישנה מודיעים אותנו, כי נפטר שם הרב מו"צ ר' נחמיה פריינ-דיל בן שבעים שנה. עליו אמרו כי לא עבר על "לא תגורי מפני איש". מעולם לא נשא פנים לאיש וימסור נפשו על הצדק. איש תם ות"ח אמתי היה. תנצב"ה.

בכל. לכן יש לבחור בבעלי בתים, אשר עניני הקהלה קרובים אל לבם ולא להתפתות ע"י בעלי פוליטיקה, אשר כסאות הקהל הנם להם רק אמצעי לממרה זרה. — סגן הנשיא מר אברהם מרגליות אמר, כי חובה על כל יהודי לבחור בבע"ב פשוטים ולא באלה של מפלגת המתנגדים, אשר אמרו בפירוש באספתם, כי אין עינם ולבם לצרכי הקהלה, בלתי אם לזכות בחירה כללית ואם לא ישיגוה ע"י הבחירה יקחיה באגרוף. על כל בעה"ב להלחם כהם, פן ינהמו באחריתם, כאשר יאחרו את המועד. סכנה נשקפת מהם לדתנו. אנשים, שאין להם חלק בדת, אל תהי להם גם התמנות וכסא כבוד בתוכה, פן יהיו לנו למוקש. — הפרנס ד"ר פישל ר נתן דו"ח מפעולותיו וימליץ בעד קוריה כללית בבחירות הקהלה. — הפרנס ר' שמואל לאנדא ענה, כי גם הוא מסכים לבחירה כללית, אבל והירות רבה לרושה לזה. הנה ישנם בקהלה חמישה אלפי בתי אבות ושני אלפים מהם מקבלים מעות חמים ומיכיות שונות מקיפת הקהל בכל השנה; הנהן לאלה הזכות לבחור ראשי הקהל? הנשיא ד"ר מילעס באר דבריו יותר: הן כל מים זכות בחירות כלליות הוא, שלא יהיו הבוחרים תלויים ברעת הנבחרים ובבחירות תהינה חות דעת העם באמה, בלי משא פנים. ואין נשיג זאת, אם כל המון הפושטים המטידים עצמם על הקהל, יבאו לבחור, הלא אלה תלויים ברעת הפרנסים יותר מן בעה"ב ומה נועיל בתקנתנו? גם ימכרו הקבצנים האלה את זכות בחירתם בפרומות אחרות. הלא אצלנו יש גם כלא זה זכות בחירה לכל. כל המשלם ארבעה כתרם מס לקופת הקהל או אפילו אם אינו משלם כלום, רק הוא משלם עשרה כתרם מס כללי, יש לו זכות בחירה לקהלה, ובכל זאת מסכים הנשיא להרחיב עוד את זכות הבחירה בקוריה כללית ע"פ חקירה ודרישה של היער. — מר וואסערבערג אמר, כי קראקא התפארה ביהדותה המהורה ובמוסדה המבואר והיה זכות בחירה כללית לא יכנס אף יהודי ארתודקסס אחד לחדר הקהל, בלי תלוי הוא בלבוב, מספר היהודים שם כפלים במספרם פה ושם אין ליהודי חדר חלק בהנהגת הקהלה, עקב הבחירה הכללית. גם מר מירטענבוים בתור איש בעל נסיון ויודע עניני הקהל וצרכיה מזהיר מפני בחירת סוציאליים לחדר הקהלה. אנשים שהדת וצרכי היהודים המיוחדים להם שפיל שבתפלים. נבחר ועד של י"ב איש ימלא בענין הבחירות. הם: ה' דאמנר, ד"ר רייכס, מר א. מרגליות, ד"ר ש. מילעס, מר ב. עהענפריין, מר י. יודקעוויטש, מר ז. סאנגראק, מ. אפרים ראקאווער, ד"ר שארנשטיין, מר ש. אנספלד, ומר ק. רימלר.

קראקא. בגלל המקרים הנוראים ברוסיה התחילו מסעי בני ישראל שנית. שלש מאות איש ואשה משדודי רוסיה מתעכבים עתה בעירנו. הועד החליט, לבלי שלוח עוד את בסף התרומה, שנאסף בשבילם, אל האליאנץ, כי-אם להוציאו פה על חשבונה בשביל השדודים הסובלים כפן וקור לעניניו ולתת חשבון לאליאנץ. אל הועד צרפו את הבוחרים מפה, שעמלו למען הגולים בשנה שעברה. הגולים היושבים פה נמצאים במצוקה גדולה, שאין לתאר; נשים, ילדים וקנים מתבוללים בקור, אובדי עצות לפני העתיד הכלתי במוח. הועד פה שוקר למיבתם בחמלה גדולה. יעץ העיר עוה"ד ד"ר רפאל לאנדא, שהוא רוח החיה של הועד, עומד לימין האמללים בעצה ובתושיה. הוא שגר בשבילים חדרים, לגברים לבדם ולנשים לבדם ברחוב סקאוויין נומר 10, למען יהי להם מקום להניח ראשם ומחסה מקור. עתה עמד לפני השאלה: על מה ישכבו? הן לא יוכלו לשכב על הארץ בחרף, אז רחש לבי דבר טוב וימציב לפני השר מוציא הקורפס, עקסצלינץ, פלדצינגמיסטר בארון הגאג'ה ארם עזקי ויבקש ממנו, כי ישאל מבית מסבנות הצבא משכבות של הבן ברים וכסתות, השר נעתר לו ויתן לו חפצו ויביע לו רצונו, כי כאשר יצטרך יותר נכון הוא לשלוח, בכל אשר ישאלו ממנו. מוציא הקורפס המטיב ראוי לתהלה ולברכה מאת כל אחינו. לתהלה ולברכה ראוי גם עורך הדין הישר ד"ר רפאל לאנדא, השמח לעשות טוב וחסד והמקדיש כל ימיו וכחו לתועלת הצבור ועומד לימין כל נענה ונדבא. רפאל שמו ורופא הוא לכל נשברי לב. חובה על היהודים בעירנו להספיק מאכל חם לאוכלים האלה בבית הנ"ל, ולהקל עכ"פ מעט את עינם ומצוקת לבם.

קראקא. ביום א' שבוע זה נמלאה שנה לפטירת רבינו האב"ד פה הגאון רח"א הלוי איש הורוויץ וצ"ל. בני הרב דרשו לבבור אביהם בפני אספות עם גדולות. הרב ר' מיכאל הורוויץ דרש בש"ק בבהימ"ד של ר' מיכאל ציפרס, הרב ר' צבי הורוויץ דרש ביום א' בבית העלמין והרב ר' אלעזר משה הורוויץ בביהמ"ד הגדול "בני אמונה". דבריהם הנאמרים בהשכל ודעת

לה בכל הדפוסים האחרונים. אולם על נקלה יעלה בידנו לקיים הנוסחא הישנה ולעיל עלובא דא לבי מדרשא, אם נאמר שהם דרשו מלה למכש במובן „אל תקרי“, כאלו כתוב למכש וענינו מקום אספה וקבוץ, כמו בי כנשתא—בית הכנסת, ויצא להם כי בעיראן דריתחא בשעת הרבר מפקיד מלאך המות כלי ועמו בכחכ"ג, כשהוא ריק מתורה ותפלה, כדאסקו התם וה"מ דלא קרו ביה דרדקי ולא מצלו ביה עשרה.—אמנם מה שכתבו התוס' שם ד"ה שמלאך המות מפקיד שם כליו דלא גרסינן למכמש יפקיד כליו משום דאין הכתוב איירי בהכי, אינו מעט מספיק לשבש הספרים כי בדברי אנדה די אף דמז קל וסימנא מלתא בעלמא, כמו שכבר היכחתי במאמרי „פנים מסבירות לאנדה“ הנדפס בהצפירה שנת תרנ"ב גליון 23 ע"ש.

(ב) הנו רבנן כלבים נזכרים מלאך המות בא לעיר כו' (בבא קמא שם אחר המאמר שפירשתי). קרוב לודאי, שגם אנדה זו אינה קלושה מתאוויר, אך באיזה מקרא יסודתה. מדרשי אנדה המיוסרים במקרא, שלא חששו להזכירו, אינם חזון יקר בספרות התלמודית על איזה מהם כבר העיר הגאון מהרש"א בחידושי והערה מקורה (ראה לדוגמה מה שכתב סוטה יג ד"ה חושבים בן דן וגיטין נז ד"ה עד שהלך דמן, והשוה גם מדה זו למהר"ו איינהארן בהקדמת פירושו על המדרש רבה הנדפס בוויילנא שנת תרל"ח). ובכן סבור אני לומר, כי אנדה זו למדו מדיוקא של הכתוב ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו (שמות י"א ז'), בלומר באשר ישבו בני ישראל שם לא נבחו הכלבים בקול יללה לפי שהמשחית-מלאך המות, שהכה בכורי מצרים פסח על בתי ישראל, מכלל שבבתי מצרים בכו הכלבים וצעקו, כיון שהם מרגישים קרבתו של מה"מ. לפיכך אמרו שאם הכלבים נזכרים סימן הוא שמה"מ בא לעיר-למקום-לביה; וההפך כהפך, אם הכלבים משחקים אז אליהו הנביא בא לעיר.

ממין זה הוא גם מה שכתוב בספר הישר בפרשם ייחי (שכפי הנודע גם הוא בין הספרים העתיקים יתחשב) וז"ל: ויקרא יוסף אל נפתלי אחיו ויאמר מהר רוצ' נא מצרימה והפא את ג' המקנה כו' ונפתלי קל ברנליו מאר מכל הצבאים אשר על פני המדבר בי הלוח ילך על שבולת הזרע ולא תשבר.—מי גלה לבעל ספר הישר רז זה, כי נפתלי היה קל כעוף קמן הפורח באויר? — קרוב בעיני כי הוא דרש הכתוב „נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר“ (בראשית מט כא) כאלו כתוב הנתן עמרי (מלשון ושכחת עומר) שפר. ספור המעשה נובע כפי הנראה מכללי (סוטה יג ע"ש), שראו שם סמוכין בפסוק נפתלי אילה שלחה, כי נפתלי נשלח להביא אמרי שפר — אמרי ספר, ומוסיף המחבר על המסכת הנארגה נופך מדליה, כי השליח ההוא היה כל כך קל בדגליו עד שהניח הקמה אשר דרך עליה עמרים יפים ושלמים.

(ג) אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון בלשון ארמי ספר שנאמר ולי מה יקרו רעיק אל (סנהדרין דף לח). כבר העיר אחד האחרונים באיזה מ"ע (ושכחתי שם הספר והסופר) כי מה יקרו רעיק אל ר"ת ארמי. ובן אתה מוצא: אמר רשב"ג משום ר' יונתן אף עירובי תבשילין קיים אברהם שנאמר עקב אשר שמע כו' (מדרש אגדת בראשית פרק י"ג). המפרשים נלאו למצוא במקרא זה זכר או רמז שקיים אברהם ע"ת (ראה פירוש ענף יוסף שם), אמנם אם נניח שר' יונתן דרש אות הדאשונה וחאחרונה במלת עקב ר"ת עירובי בשול — עירובי תבשילין, יהיה העקב למישור:

כיוצא בזה: דוד ברח וימלט ויבוא אל שמואל הרמיה כו' וישבו בנות (שמואל א י"ח) רב הונא בשם ר' יוסי אמר באותו הלילה שברח דוד מפני שאול למד משמואל הנביא מה שאין תלמיד ותיק למד למאה שנה (מדרש שמואל פרק כב). גם אנדה זו נראית בפורחת באויר ואין לה על מה לסמוך, אולם אחר דקדוק העיון נמצא, כי לא נמצא אם נאמר כי ר"י דרש מלת רמת—מאה שתא—מאה שנה, ואבעית אימא רב ממאה שתא — יותר ממאה שנה. וישיבה

כאלה, לא יקבלו מיהודי אף פרוטה, ואם לא ישגיחו על ההזרה, חובה על כל יהודי לכלי תת להם כסף ר"ה, אדרבא יגעו בהם, למען ידעו. הן את המכתבים מחויבים הם למסור במועדם להאדרס ואינם עושים בזה חמיכה יפה. ידעו נא כי עם ישראל עודנו מכיר ישותו ואינו רוצה לשלם בעד קונטרס המלא לעג ליהודים במיטב כספו. אמנם היהודים סובלים הרבה מבני בלי שם, אבל גם לסבלנות יש גבול וקצב. בעד מחברת אנטישמית עלינו לשלם כסף הבא בזיעת אפים וביגיעה רבה. היש אירונה גדולה מזו?

נגד יהודי רוסיא. הציר האנטישמי פרופסור שטורם ערך אינטרפלוציא במועצת הממלכה על אדות הסטודנטים היהודים מרוסיא הלומדים באוניברסיטה בוויין ודרש לגרשם, כי הם לפי דבריו סכנה לשלום הארץ. הצורר שניידר הידוע דרש לסגור את הגבול בגליצא בפני יהודי רוסיא, לבל תת להם לעבר בגבול אוסטריא. הרב הגדול ר' צדוק הכהן. בתחלת ליל שבת שעבר נפטר בפאריז הרב ר' צדוק הכהן, ראש הרבנים בכל ארצות צרפת, בן ס"ו שנה. הוא נולד בחדש שבט תקצ"ט בא"ס. בימי נעוריו היה מורה בבית מדרש הרבנים בפאריז ובשנת תרנ"ב קבל התר הוראה. בשנת תרנ"ז נעשה לעוזר הרב בפאריז ובשנת תרנ"ח היה הרב הראשי בפאריז והוא בן ב"ט שנה. בשנת תר"נ היה לראש הרבנים בכל ארצות צרפת. הוא נודע כטוב לבו ובהשתתפו בכל מעשה הצדקה וביתור בחברת „כל ישראל חברים“. בית רותשילד בפאריז עשה הרבה צדקה וחסד בעצתו. בשנת תרל"ז כבדתו ממשלת צרפת בתאר פרש בלגיון הכבוד ובשנת תרס"א בתאר פקיד בלגיון הזה. תנצב"ה. האפיפיור נגד רדיפת היהודים. במכתב, שערך האפיפיור אל ההגמונים הקתולים בפולן, הזכיר, כי הוא נעצב על מעשי הפטריוטים הרוסים, שערכו שוד וזבח ליהודים. מעשים אשר האונגליון משקצם. ולואיגר מתימר במחזיק הדת, שאין כמותו.

השכלת אירופה באפריקה. היהודים בערים הקטנות אומרים על יהודי לבוב, כי הם חכמים רק עד גבול המכס כשער העיר. אנשי אירופה גם הם בני תרבות רק עד גבול אירופה, מחוצה לה הם גרועים מן הפראים. פקיד צבא צרפתי בקונגו באפריקה היה רגיל לחרוץ משפט מות על יושבי הארץ מפני סכות קלות הערך. ואת בשר הפגרים נתן לאנשי חילו השחורים לאכול.

סופר מרחם. ליב' לוי: אמנם להיות סופר נולדת! — כער' לוי: מדוע, הראית את מאמרי ואת שירי, שכתבתי? ליב' לוי: לא, אך אונים ארוכות לך ונקל לך לתחוב עט מאחריהן. אך, אלה אונים!

משרה הספרות והמדעים

דורש המורות.

כל משכיל על דבר, המעיין באגדות רז"ל ברוח נכון, ימצא, כי לפעמים תמכו יתדותם על איזו מהמדות, שהאגדה נדרשת בהן, מבלי שהעירו עין, וזו דרכם חוללה קשוי וזרות לא מעט בספרות הגדוהיהם, הנפוצים ע"פ רחב התלמוד והמדרשים. אעירה לי איזו משלים ודוגמאות לראיה על רבני:

(א) על הכתוב „זעקת סדם ועמרה כי רבה“ אמרו (סנהדרין קט ובבראשית רבה): זו צעקת ריבה אחת שהרגנה מיתה משונה. — דבריהם אלו נראים בתחלת ההשקפה כחידה סתומה לא נדע שחיה, אמנם אחר העיון נמצא שהם דרשו כי רבה כאלו כתוב כי ריבה (פירוש כנערה) מבלי שהעירו עין.

וכן אתה מוצא: תנו רבנן דבר בעיר אל יכנס אדם יחידי לבית הכנסת שמלאך המות מפקיד שם כליו שנאמר למכמש יפקיד כליו (בבא קמא דף ס'), שהמפרשים קמאי ובתראי (ראה לדוגמה שיטה מקובצת ובס' דברי שאול למהר"ש נאמטהאנאהן וז"ל) נדחקו בזה מאד וילאו למצוא במקרא זכר או רמז לענין הנדון, לפיכך כבר נשמטה הנוסחא הזאת ואכזר זכר

היהודים בוויין אל ראש הממשלה בארונ גאוס, ש, לחלות מלפניו על עמנו, שסכנה נשקפה לו מדברי ההסתה של ראש האזרחים. המניסטר ענה, כי כבר הוצעו אינטרפלוציות בפארלמנט ובמחירה יענה עליהן. במועצת העיר וויין ערכו הליברלים אינטרפלוציא בדבר הזה. לואיגר כחש. ביום כי שבע זה ענה ראש הממשלה, כי אחרי שלואיגר כחש אינו יודע מה הוא האמת וככל זאת הוא מבטח, כי אין ליהודים מה לרא. ע"פ החקים הרשות לכל אדם להמנות לאיזה מפלגה שהוא רוצה והבוסה אנשים לבטל דעותיו עובר על חוק. הממשלה תגן על כל אדם בלי הבדל. — יהודים אחדים מן האינטליגנציא בוויין הגישו אל קמיגור הממשלה כתב אשמה על ראש האזרחים, שעבר על סעיף 302 מחקי הענשים, ברעיו משממה על חלק מהאזרחים. ע"פ החוק ענוש יענש העושה זאת במאסר קיטה משלשה עד שישה חדשים. הם אומרים. כי הם וכל היהודים באוסטריא מרגישים סכנה לכשתחון חייהם והינם בגלל דברי לואיגר. — ראשי הקהל הקהילו את פרנסי הקהלה לאספה מיוחדת לקרא תגר על ראש האזרחים. — אגודת אזרחי וויין האנטישמים הביעו באספה את הסכמתם הגמורה לדברי לואיגר.

ראש האזרחים בוויין. והלורד-מיר בלנדון. הד"ר לואיגר, אשר מאז נבחר לראש האזרחים זה כעשר שנים התחפש מעט ולא דראה בגלוי שנאתו הגדולה ללאום היהודי, הנה יצא הפעם ממכחואו, ובנאומו, האחרון הרעיש לב כל איש ישרי יומם את לבב אחינו בדבריו הכובשים במדקרות חרב, וכל השומע דברי בלע ונאצה כאלה יוצאים מפי ראש עיר הבירה נרתע לאחוריו ורטט יחזיקו, כי די לנו יגוננו ודאגותינו על אחינו הנדבאים והנענים ברוסיא, והוא עוד הוסיף מכאוב, להתטולל ענינו על לא חסם. אולם זאת תנחמנו, לדעת, כי ישנם אנשים ישרים, אשר מחשבותיהם והשקפותיהם ע"ד היהודים שונים ממחשבות הצורר הזה. נציג כנגדו את הקורד-מיר (ראש האזרחים) בלנדון. שלא בוש להכיר גלוי את חין ערך הלאום היהודי ובמקרה הזדמן, כי ביום 4 בדצמבר, בו ביום, אשר דרש הצורר בוויין, חגגו אחינו באנגליא יום מלאות ר"ג שנה להנתן הרשויות ליהודים להתישב באנגליא, אחרי אשר גלו משם. העתון „ידשו-איש קווינקל“ בלנדון מביא אגרות רבות מגדולי אנגליא, אשר הריצו להעתון ומביעים רגשותיהם ע"ד ערך החג הזה, והם: הלורד רוברט, לורד סטנלאי, גורד אוברי, לורד בישופ ועוד ובתוכם גם מכתב מאת הלורד-מיר, מכתב אשר הגני מעתיק בזה: „תקופת שנת 250 מעת התישבו היהודים באנגליא תעורר את אזרחי לנדון, לתת הבטחתם ליהודים ולהראות רגשי ידידותם למו. היהודים התעלו בשביל רוח נרבתם ועזו אהבתם לארץ מולדתם ובהשתדלותם להחזיק יחס האחווה בינם ובין העם האנגלי, וברחשם כבוד ויראה להעומדים ברום המעלה מהם, וכל אלה הועילו למו להחזיק פה מעמד ולהטיב מצבם הרוחני והחמרי, ועומדים הם בהשכלתם ובנמוסם ובדרכי היחס במדרגה שוה עם העם האנגלי. אם כי הריגת אחיהם ורדיפתם ברוסיא הרבו עצבון ורוחם ודאגונם. התאמצו להסתיר בחכם יגונם לפני האנגלים, ולא עשו דמנסטר-ציות ולא הראו בגלוי אות אירצון, למען לא יכולע אתם האחווה ולא יופר השלום ביניהם. ונעים לי לברך את קהלת היהודים דחג-זכרון, אשר יחוגו להתישבותם פה, ואביע תקותי וברכותי, כי גם הלאה יראו אמן ויעלו על כבוד וגדולה ויהיה כיכלתם לחוג יחד את אחיהם בני אמונתם חגים נעים ונעימים כאלה.“

שמעון לאמס.

דברים אחדים בעתו. היהודי איננו מטבעו סבלן, אבל כנוגע לצוריו הוא מתנהג במדת סבלנות, שאין כמות, גם אם יש כיכלתו לגבור על אויבו. — הנה למשל נושאי המכתבים עשו להם מנהג, לזכות את כל בע"ב לראשית שנת האזרחים כקונטרס קליערך, ובעד זה יקבלו „כסף ריה“. ברוב ערי גליצא, רוב הנותנים הם מאחינו וחלילה לאחר לכדי תת. ובכל זאת מלאים הקונטרסים האלה לצנות ולעג על עמנו בכלל ועל הציונים והחסידים בפרט, רובם ערוכים ברוח אנטישמי גמור. לפי דעתי ראוי לכל יהודי להזהיר את נושאי המכתבים בעירו, לכל ידפיסו בחבורותיהם את הלצנות והחידודים הערוכים בלעג נגד העם העברי ואם ידפיסו

למה לפרסם, הלמען יברח? — י"ז בק': איננו מדפיסים מו"ט בער נרבה, לקהל שלם בעצמך. — מ. ס.: עד סוף יולי שעבר. — י"ז קליין: הנך אומר, כי סבת נפילת היהדות היא הרכיבה על שני סוסים; אדרבא, לולי נמינו לקצה הצד האחד לא היו הם נוטים לקצה הצד השני, היינו הולכים בלנו באמצע הרכבים ולא היה עם ה' החכם והנבון מכל העמים מוכרח להיות ריק מכל חכמה. האין זה חלול ה'?" — נ"ז: איננו יודעים. השלח איננו. — מ"ז: עד מ"ז מאי, לחרשים אי אפשר. — י"ז: אין מקום. — יער: לזכרים אין מקום בעת רבת הענין הזאת.

קול קורא.

מצב כתי הספר העברים, המורים העברים השטה ועוד דברים נכבדים, דורשים "אגודת מורים עברים" כגליצא, שבידה לפתור את כל השאלות, שהן לספגע לנו בדרך עבודתנו הלאומית. ועל כן קוראים אנחנו לכל המורים העברים כגליצא, המלמדים ע"פ השטה המכנית, לכאן אל האספה הראשונה שתהיה כיום כ"ו כסלו (24 December) בעיר סטניסלו באולם כיה"ם "שפה ברורה" רחוב האלות מספר 3 (Lindengasse). — סדר היום: א) פתיחת האספה. ב) מצב כתי הספר העברים כגליצא. ג) מיכ ספרי הלמוד ע"פ השטה המכנית וערכם. ד) יסוד "אגודת מורים עברים". ה) יסוד "קרן-קיימת" למורים עברים. ו) עבודת האגודה. ז) בחירת הועד. ח) הצעות ושאלות.

בשם הועד:

אברהם יצחק ככמנר	רפאל סופרמן
מנהל כה"ם "שפה ברורה" בסטניסלו.	מנהל כה"ם העברי של עיר ישראל ברוהטין.
שמחה גלב	נפתלי יעקב ככמנר
מנהל כה"ם "שפה ברורה" בברבורגא.	מנהל כה"ם "שפה ברורה" בדרוביטש.

רשדורי רוסיא.

מר יעקב פישכאך יאגיעלנצא נדב 2 קראנען, מר משה בולער סיפיטול 5 קראנען, מר מענדל בולער סיפיטול 5 קראנען.

יוסף בעסמער	נאדרא דראטלער
מאורשים בחודש כסליו תרס"ו	מקאלע.

הבעת תורה.

מקרב ולב עמוק הנני מביע כרגשי אהבה וידידות את תודתי לאחי, ידידי, ורעי, שכרכונו כ"המצפה" לארום, רב תודות לכם, אי"ה ביום שמחתכם אשיב לכם כגמולכם.

שמואל צבי ווייס.

אני ורעייתי מכרכים בכרכת מו"ט את מר ראובן געווייץ מדעמכיץ לחתונתו עם מרת צירל ראטהמאן מדראהאכטש, ותמורת-המלגראמה נדבתי להחכרה נמילות חסדים פה. צבי טויב דעמכיץ. הננו מכרכים את אורח עירנו ה"ר טוביה קופפערמאן ליום חתונת בתו תח' עב"ג ה' בעריש בירקנפעלד, שתהיה ביום ו' וישלח, בכרכת סימן טוב ומזל טוב. צבי בראנדעס ורעייתו, הוסיאטין, הנני מכרך את ש"כ ידידי התורני המופלג מר משה ווייס בגרודק ואת משפחתו היקרה לארום כנו הסופר מר שמואל צבי ווייס עב"ג מרת שרה מאנדיל. ישראל בריסטיגער, לכוב.

מעמקי לכבי אכרך את ש"כ הסופר מר שמואל צבי ווייס בגרודק לארום את מרת שרה מאנדיל. אריה ליבוש בריסטיגער, לכוב.

מו"ט להמאורשים הנכבדים והחביבים, הסופר הנחמד מר שמואל צבי ווייס ומרת שרה מאנדיל בגרודק. איצי שפארער.

כעלותי לתורה נדבתי לקרן הלאומי סך 24 הלר. גם אספתי בין מידועי לשוכת קרן הלאומי סך שני כתרם. פנחס האכבערג, יאריטשוב.

כשעליתי לתורה נדבתי לקרן הלאומי סך כתר אחד. אהרן ברייטער, יאריטשוב.

כשעליתי לתורה נדבתי לקרן הלאומי סך 48 הלר. יצחק סומעלמאן, יאריטשוב.

מקרב ולב עמוק הנני מכרך את כת דודי מרת פעשא לעווענמאל בכרכת מו"ט ליום חתונתה עם בן הגביר מו"ה עובריה זילבער מסאניק.

יוסף רוכינפעלד, פרעמיסלא.

יתאספו הקרובים כחצר ביה"ק ויקוננו ויתגודדו עד שפך דם. גם ישברו נשים מקוננות, והן מספרות בשיר את מעלות הנפטר ואת פרשת גדולתו וכל הנאספים משמיעים אחרי כל חרוז קולות יללה. אח"כ יעשו השכנים סעודת הבראה לכל האכלים, וכל עניי העיר אוכלים לשכנם. סעודה כזאת עושים שכעת ימים. הכהנים מתפללים עד הנשמה ארכעים יום ושבר רב הם מקבלים. אחרי שישה חדשים יעשו את כל מנהגי האכל שנית ואז תבא מנוחה לחיים ולמיתם.

נגנוי "מסיני". בחכרת הספרות כמאנהיים דבר הרכ ד"ר אקרמן על אדות ראשית נגוני תפלותינו הישנים, הנקראים "מסיני". הזמרה היתה מעולם מקושרה בעבודת ה' בישראל. כאשר בקש הפרופסור שטיינמל לאסוף את כל נגוני היהודים הישנים, שאלו רבים: היש נגונים מיוחדים ליהודים? היו גם חוקרי המוזיקה, שהכחישו לגמרי את ישות נגונים יהודיים, כי כל הנגונים העתיקים שלנו נמצאו גם כעמים אחרים. וככל זאת אפשר לקרוא נגונים יהודיים יען השתמשו בהם רק יהודים זה שנים אין מספר ורבים מהם חברו חזנים יהודים בימי הבינים ויתאימום לתפלות ידועות, אף שנשענו במוזיקה של ארץ מושבם, ומה בא השויון לנגונים זרים. הם איפא כצדק נגונים יהודיים. נכבדה מאד היא השאלה, אם עוד נשארו בידנו איזו נגונים מזמן שביהמ"ק דיה קים. עד זאת חקרו כבר חוקרים קתולים, כי לכנסיה הקתולית ישנם באלה. כמו דנגונים שאסף האפיפיור גריגור הגדול בשנות המאה הששית למספרם. הפרופסור פליישר מברלין הוכיח, כי הנושנה בכל המלודיות של הכנסיה הקתולית, המלודיה לספר הקינות איכה, מכיל מעם (מאמיו) אחד הלכות מהיהודים והוא נמצא עוד היום ביד היהודים באשכנז הדרומית והוא כודאי מקורי ואפשר ליחסו לזמן ביהמ"ק. "איזראעליט".

נחום מאיר שייקעוויטש (שמר). בני-יורק מת הסופר היהודי הזה, אשר אין בין סופרינו ככל הדורות מרבה לכתוב כמוהו. את רוב ספריו, ספורים ודרמות, כתב בשפה המדוברת, אבל גם כעברית כתב עשרה ספרים: "הנדרת", "קין", "מומר להכעים", "כזיה תחת כזיה", "אחריו צריקים", "מעות גוי", "גלגל החורד", "עונות ראשונים", "גמול אכזרים", "הנביא", מלבד שירים ומאמרים המפורסמים בכל העתונים העברים הישנים. ספרים ושארונגים כתב למאות והעם קרא ספוריו בצמאון ובתשוקה. רגילים סופרינו לגלג על ספרי שמר ולנאץ את אופן כתיבתו ולא תמיד בצדק. כל חמאו הוא, כי לא לקח לו משפטי אחרים לקו ולמשקלת בספרות, כי-אם ידע שהכלית הספורים היא, להיות לענג ולשעשעים ולמוסר טוב לקוראיהם ואת הכלל הזה קים תמיד. והעם הראה, כי צדק שמר במשפטו, כי אין סופר בעמנו, שזכה לקוראים רבים כמוהו. הוא ידע את נפש עמו והעם רהש תודה לו ויעריץ שמו על כל שם סופר אחר. הוא נולד בנישווייץ (פלך מינסק) ברוסיא לאבות עשירים. ויהי בחור מפואר בעל כשרון ובעל זכרון נפלא. אחר חתונתו אכר כספו בנהוג בכל כעלי הכשרון בתוכנו. אז הכיר את כשרונו ויהי לסופר עברי קבוע. וכאשר לא ראה ברכה בזה התחיל לכתוב ספורים בשפה יהודית וימצא בזה את לחמו בכבוד עד יום מותו. לפני י"ז שנה הלך לבני-יורק ושם ידעו להוקיר ערכו. שום סופר וחכם יהודי לא זכה לכבוד גדול כזה, שנעשה לשייקעוויטש כהליותו. יותד ממאת אלף איש הלכו אחר מותו וכל חכמי עמנו בני-יורק הספידותו. כל החברות הלכו בסך והאבל היה אבל העם במלוא מיבן המלה. בן ששים שנה היה במותו. הנציב"ה.

לכזית אש. רוב הכויות נעשות לנשים העומדות אצל הכירה. ולהן יש תרופה טובה לרפאות. לקחת חתיכה מן המליפה הרכה הפנימית של ביצה ולהניחה בצדה הפנימי הלח על הכזיה.

ארגז מכתבים.

גאלדבערגער מ': 10 כתרם לחצי שנה. — רייכמאן: תורה, אין צורך. — אב"ו: מכתבים ולא פליטונים. — ימיר:

כאן רמו אפוא לתלמוד תורה, כמו ע"פ דרשתם ע"ו (זכחים נד): וכי מה ענין נויית אצל רמיה, אלא שהיו יושבין כרמה ועוסקין בנויו של עולם (פירוש למצוא מקום לבית הבחירה מן התורה), אלא ששם הודיעונו על ענין ומהות הלמוד, ותנא דידן יצא לדון על כמות הלמוד.

ד) אמר ר' לוי משאוי שלוש מאות פ"דות לבנות היו נפתחות בית גמיו של קרח (פסחים קט). הקורא יתפלא, מנא הני מלי! אולם כשים אל לב, כי אין מעצור לרוחם לשים סהרם בערפלי ראשי תבונה וגמטריאות מכלי להעיר ע"ו, לא נשתכש אם נחליש ש"ר לוי מצא את ה' פ"ס כתבת קרח, בדרשו נוטריקין ק"ר כגמטריא שלוש מאות, ח' ר"ת חמור — פרד; ולמען האר עשירותו של קרח כמדה נפרזה, שלזה אמנם ראו להם סעד וסמך בקרא ואת כל היקום אשר כרגליהם ע"ש, דרש כעל האגדה מה שדרש.

דוגמתו: גרע בחרי אף כל קרן ישראל אמר ר' יוחנן אלו שמונים אלף קרני מלחמה שנכנסו לכרך ביתר בשעה שלכדוה והרגו בה אנשים נשים וטף (נימין נז). גם זה הוא כספר החתום לא יפתח, אך בעזר המפתח שזכרתי יגלה לנו, כי ר' יוחנן דרש מלה אף למפרע, פ' כגמטריא שמונים א' ר"ת אלף לכן מצא ידים לדרשתו, שבשעת חורבן ביתר בא האויב כמספר רב ועצום וגרע כל קרן ישראל אנשים נשים וטף. *

ובזה הצבתי ציונים על דרך העולה מול שער איתון חדש באגדות דז"ל וחידותם. ישמע חכם ויוסף לקח.

בא יאן. ישראל שורמאן הכהן.

האבסינים. העם הכושני, אשר בממלכת אבסיניא באפריקה המזרחית הוא מן העמים הראשונים, שקבלו עליהם את הדת הנוצרית ולפני זה אחזו כמה מאות שנה בדת היהודית ולפי מסורתם קבלו עליהם דת יהודית ע"י בן שלמה המלך שנולד לו ממלכת שבא וע"י צדוק הכהן, ששלחהו שמר שלמה לחמלך את ג' עור היום הם מחזיקים בהוכחה מצות התורה אבל יש להם גם מנהגי עובדי אלילים. כהגיע חבלי לדה לאשה, יכרחי כל האנשים מן הבית, לכל יטמאו ארבעים יום ולא יוכלו לכא אד המקדש. הנשים מושחות את זילד הנולד בשמן רוקח ושוחטות תרנגולת לכבודו ומקראות מזל טוב לילד י"ב פעמים וילדה ג' פעמים. את הילד הן מוציאות דרך החלון עד שיושיט לו איש צבא ראש כידון אל פיו למען תת לו אמן-לב. לשמונת ימים ימולו בשר ערלתו. אחרי עשרים יום יכאון כהנים לטהר את הבית. אחרי מ' יום לנער ואחרי פ' יום דנערה יטבלו את הילד לדת הנוצרית. אם ימנע האב או הכהן לעשות לילד כל המוטל עליהם כמועדו עליו לצום שנה שלמה. הסנדק נחשכ באבי הילד גם לירושא אם אין לסנדק כנים. חתן וכלה לא יראו זא"ז עד אחרי החתונה. את החופה יכנו כאהל נהדר ואחרי הסעודה יביא בחור אחד את הכלה על שכמו אל תוך החופה אז יחלו המנגנים לנגן והמזמרים לזמר והמרעים יליכו את הזוג אל מעונם והכהן או זקן העדה מכרך את ברכת הנשואין. אח"כ יסוככו המרעים זוגות זוגות על כל פתחי הכתים לדרוש מתנות, כעין מתנות דרשה לזוג החדש. אם ימאן איש לתת, הרשות לקחת בחזקה. אם יגרש איש את אשתו כגט ישארו הנערים אצל אביהם והנערות אצל אמם. הגרושה יכולה להנשא מיד. — את המת יקברו מיד אחר מיתתו. כהנים ילווהו עד פתח המקדש ושם יכפרו עוונותיו ויקמירו לכונה. אח"כ ישאו את המת אל סברו וגם שם יקמירו לכונה ויתפללו. אחרי ג' ימים

(*) הערה; אגב אורחא אמרתי להעיר כי קרני מלחמה כאן שלפירוש רש"י ענינו ראש גייסות חוקעי קרן ומתאספים אליהם בני צבאם, וזה מסתבר לפרש מלשון היושב בקרון (בלאים פרק ח' משנה ג') ובדומה, והכונה פה על העגלות בעלי ב' אופנים ועליהם אנשי צבא, שהשתמשו בהן עמי הקדם (המצרים ורב שבטי כנען ואחריהם היוונים ומחריבי ארצנו הרומים) כמלחמותיהם, ומה שש מאות רכב בחור, וכן עגלות ישרף באש (שמות יד ז'), תהלים מו יוד' שטריטוואגנען בל"א. הג"ל.

הנני מכרך כרכת מו"מ את רעי מר אברהם יהושע העשל נאמטעסמאן כהרה"צ ר' משולם פייכיש נפתלי דפה שלימ"א לארוסיו עם מרת שפרה יאללעס נכדת הרה"צ יס"ע ר' אורי הכהן שלימ"א מסאמכור והרה"ג ר' שלום יאללעס.

יעקב שטערענבערג, סניאטין.

כרכתי כרכת מו"מ לירידי החביב מר ארי' איש האראוויטין מכא"ן לחתונתו עם מרת רבקה תחי בת ר' אלמר ראזנער מסניאטין.

יעקב שטערענבערג, סניאטין.

מרדכי זינררייך מסניאטין מכרך את בן הרה"צ

דפה שלימ"א כמר אברהם יהושע העשל נ"י ככרכת מו"מ מקרב לבי לארוסיו עם נכדת הרה"צ שלימ"א מסאמכור.

נכיע כרכתנו לירידנו האהוב מר שמרי' בער-גענבוים לחתונתו עב"ג מרת רבקה גוטויליג מסאמכור. אהרן פישער, בצלאל אכערלענדער, שלום אמסער סאנאק.

כרכשי שמחה וניל מכרך אנכי את רעי אהובי, הקשור ללבי כאח, מר שמריה בערגענבוים ליום כלילתו עב"ג מרת רבקה גוטויליג מעיר סאנאק. ואל אלוה והיה לאיש מצליח ככל רכיו. צבי אבט סאנאק.

הנני מכרך כרכת מו"מ את רעי מר אברהם יהושע העשל נאמטעסמאן כהרה"צ ר' משולם פייכיש נפתלי דפה שלימ"א לארוסיו עם מרת שפרה יאללעס נכדת הרה"צ יס"ע ר' אורי הכהן שלימ"א מסאמכור והרה"ג ר' שלום יאללעס.

יעקב שטערענבערג, סניאטין.

כרכתי כרכת מו"מ לירידי החביב מר ארי' איש האראוויטין מכא"ן לחתונתו עם מרת רבקה תחי בת ר' אלמר ראזנער מסניאטין.

יעקב שטערענבערג, סניאטין.

מרדכי זינררייך מסניאטין מכרך את בן הרה"צ

ERSTES SPECIAL-HAUS
von Echten Gramophone-Phonographie
Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
KRAKAU und WARSCHAU
in Krakau, Grodgasse 71/II

עמפיעלט עכטע קאנצערט גראמאפאן עכט נור מיט מארקע "שרייבענדער ענגעל".
רועוונע אויסוואהל פאן יודישע אונד העבראישען פלאטעס. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט מארקע "שרייבענדער ענגעל". זאמט 10 פלאטעס טען נור 8 פלאטעס. נעמאנד ואל רועוונע בעסטע געלעגנהייט פערזוימען.
פרייזקוראנטע עט הויפטעדייכניסע אייף פערלאנג-גען גראמאפאן אונד פראנקא.

עין גראה עין דעטאל
נייהייטע
אין
דאמעז עט קינדער-היטטע
זאווה אונד פערלאנג
מאדיסטען-צוגעהארען
אין גראמאפאן אויסוואהל עמפיעלט צו דען אללער-ביקריגסטען פרייזען אים נייה ערעפנעטע לאקאלע
דיעטערסנאסע נ' 44
Hermann Ellend, Krakau, Dietelsg. 44. Ecke Stradom

Kaufmännischer Fern-Unterricht!
בוכהירונג (אללע מעטאדען). האנדעלסקאפאנדען, רייטשע שפראכלעהרע, קויפמ רעכנען, האנדעלסקונדע, ווארענקונדע, געאגראפיע, שאנשרייבען, וועלטגעשיכטע, סטעגאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. ו. קאנן יעדערמאן אהנע בעזאנדערע פאר-קענטניסע אים בריעפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען.
בייא גלויכצייטיגער טיילנאחמע אן 4 לעהרפאכערן, סטעגאגראפיע גראמאפאן.
Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.
אנפאנגען נור געגען דעטורקארטע. פראפעקטע א 35 העל, פראפעקטע א 1.20 קר.
Erstes commercielles Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht
A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H-E.
פיר דיא האנדעלסיונגער אונגעטבעהרליך! פערבעסערונג דער שטעללונג!

מלון אשכנזי-עברי.
מכיל את כל אוצר המלים האשכנזי ותרגום כל מלה בעברית. מלה העברית לקוחות מכל ספרותנו העתיקה והחדשה. המחבר השתמש כלם החרושים, שהתחדשו בשפתנו בעת האחרונה ומה שיהיה עוד השלים ע"ס לשון אשור, סוריה וערב. מחיר כל חוברת חצי הכתר.
נערך ע"י הר"ר מ. מארגעל
יצאו לאור חוברות 31—33 ע"י
L. KLEIN, Buchhandlung, Požega (Slavonien).

דיא געווינגע גארמאטירט דער שטאט א.מ.

גליהם-אנצייגע.

איינאדונג צור בעטהייליגונג אן דען געווינגע-שאנצען

דער פאם שטאטע האמבורג גארמאטירטען גראססען געלד-לאמטעריע איי וועלכער 8 מיליאנען 640,285 מארק זיכער געוואנען ווערען מיססען.

דיא הויפטגעווינגע דיעזער פארטהיילעהאפטען געלד-לאמטעריע זינד פאלגענדע, נאמליך: דער גרעסטעמגעניכסטע געווינג אים גליקליכסטען פאללע: 600,000 מארק.

פרעמיע א 300,000 מארק	1	געווינג	א 40,000	1
200,000	1	"	30,000	1
60,000	7	געווינגע	20,000	7
50,000	1	געווינג	15,000	1
45,000	11	געווינגע	10,000	11
40,000	31	"	5,000	31
35,000	83	"	3,000	83
30,000	127	"	2,000	127
100,000	417	"	1,000	417
60,000	577	"	300	577
50,000	148	"	200	148

אים גאנצען עמפיעלט דיא לאמטעריע, וועלכע אויס 7 קלאסען בעשטעהט 88,000 לאזע מיט 42,695 געווינגע אונד 8 פרעמיע זאראסס נאהעצו דיא העלפטע אללער לאזע זיכער געווינגען מוסס.

דער גרעסטעמגעניכסטע געווינג 1-שטער קלאסע בעטראגט א גליקליכסטען פאללע 50,000 M. שטייגט אין דער 2-טען קל. אייף 55,000 M. אין דער 3-טען אייף 60,000 M. אין דער 4-טען אייף 65,000 M. אין דער 5-טען אייף 70,000 M. אין דער 6-טען אייף 80,000 M. אין דער 7-טען אייף 600,000 M. פיר דיא ערסטע קלאסע, דערען ציעהונג אמטליך אייף

21 רעצעמבער

פעסטגעזעצט, קאסטעט

דאס גאנצע אריגינאללאז נור מארק — 6
דאס האלבע אריגינאללאז נור מארק — 3
דאס פיערטעל אריגינאללאז נור מארק 1.50

דיא איינלאנגען פיר דיא פאלגענדען קלאסען זאווה דאס געווינגע געווינג-פערזויכ-ניסס זינד אויס דעם אמטליכען מיט שטאטסוואפפע: פערזעהנען פערלאזונגס-פלאן ערויכטליך, דען איך אויף וואונש אים פאראויס גראמאפאן אונד פראנקא צווענדע. יעדער דער בעטהייליגטען ערהעלט פאן מיר נאך שטאטסגעהאפטער ציעהונג זאפארט דיא אמטליכע ציעהונגסליסטע אונאויפגעפארדערט צוגעוואנדט.

דיא אויסצאהלונג אונד פערזענדונג דער געווינגעלערער ערפארגט פאן מיר דירעקט אן דיא אינטערעסענטען פראמפט אונד אונטער שטערענגסטע פערשווינענהייט.

בעשטערלונגען ערביטטע פער פאסטאנווייזונג אדער אייך געגען נאכאדמע. מאן ווענדע זיך דאהער מיט דען אויפטרעגען דער נאחע בעפארשטעהענ-דען ציעהונג האלבער, זאגלייך יעדאך פון צום

21 רעצעמבער ד. י.

פערטרויענספאלל אן

Samuel Heckscher senr.
Bankgeschäft in HAMBURG.

וויר ברינגען היערמיט דעם פ. מ. פובליקום צור קענטניס, דאס דיע רענאמירטע לעמבערגער כשר-זעלכווארענפאכריק דער פירמא פאסטעט קאמפ. נונמעהר אין דען בעזיט דער פירמא בלאנקשטיין עט פרענקעל איכער-גענאנגען איז. די פאכריק איז יעצט מיט דען נייעסטען מאשינען פער-זעהן אונד ערצייגט די שענסטען סאלאמ, זאוו אלע פערשיעדענע זעלכווארען-סארטען צו כליליגסטען פרייזען. שטעהט אונטער אויפזיכט דעם בירז דפה.

Blankstein & Frenkel, Lemberg, ul. Gazowa 10.
הויפט פיליאלען אין לעמבערג: קארל-לודוויג שטראסע 41, כאימף 18 באזשינא 20.

Ich

kenne für die Hautpflege, speziell um Sommersprossen zu vertreiben und eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen, keine bessere u. wirksamere medizinische Seife als die altbewährte

Bergmann's Liliemilchseife
(Marke: 2 Bergmänner)

von
Bergmann & Co., Tetschen a/E.

Vorrätig à Stück 80 Heller
in den meisten Apotheken, Dro-
guerien Parfumerien und Friseur-
geschäften.

מעטה משובח

J. B. RAPPAPORT

Dąbrowa bei Tarnów

GROSSMETHBRAUEREI

Gegründet im Jahre 1878.

עמפפיערט זיינע אללגעמיינע געריכט-
מע ערציינונג אין פערשידענע
סארטען, א. צ. : ראטהען, ווייסען,
דאפעלמעטה, קאפאוויין, מאלניאק,
ווישניאק, אלטער כומעלען- מעטה
א לא מאלאנא צו כילדיגען פרייען;
פערנער: כיענעוואקס אינד שרארע-
האני פיר קאלאניאלווארע-
האנדלונגען. -- פיר רעלע בעדיענונג
אונד פאללסטע צופרידענהייט ווירד
גארנטירט.

אינע הערצענסאכע

פערלאנגט אין אדען מראפיקען ניר

ח. ל. שפיטץ

ציגארעטטענהילען אויס קראקוי.
אינע גראסע אנצאהל יודישע ארבייטער
פֿינדען דא איהר בראט, וואווי די קווא-
ליטאט, וואווי די אויספֿיהרונג קיינעם-
וועגס אנדערען נאכשטעהען.
וכמ דאך ניכט בלאס דעם פֿאראורטייל-
וועגן יוסט פֿרעמדע אדער אויסלאגנדישע
פֿאבריקאטע, וועלכע ביי דערזעלבען
קוואליטאט טייערער קאסטען.
די העררען ציאניסטען מאכע איך
בעזאנדערס אויפֿמערקזאם, דאס איך פֿאן
יעדער שאכטעל איינען קרייצער דעם
נאציאנאל פֿאנר צופיהרע.

PATENT-ANWALT
Dr. FRITZ FUCHS
diplomierter Chemiker
(beeidet)
Technisches Bureau
INGENIEUR A. HAMBURGER
Wien VII. Siebensterngasse 1.

Wyd.: { **Naftali Hof.**
S. M. Lazer.

Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer
Drukiem S. L. Deuschera w Podgórzu

Schicht-Seife

(Hirsch- oder Schlüsselseife)

Beste, ausgiebigste und deshalb
billigste Seife.

Frei von allen schädlichen Bei-
mengungen.

Überall zu haben.

Beim Einkauf achte man Beson-
ders darauf, das jedes Stück Seife
den Namen „Schicht“ und eine
der Schutzmarken „Hirsch“ oder
„Schlüssel“ trägt.

Kennen Sie

Ochotnicki's Orientalische Zuckerwaren?

überhaupt

meine Specialität „Rahm - Bonbons“
zu 1 Heller & 2 Heller Verkauf.

Bitte machen Sie einen Versuch! Sie
werden wie 1000 Andere mein ständiger
Abnehmer sein

1 Postcolli 4 Kg. Netto Kr. 8.80 franco pr. Nachnahme.
Preisliste Gratis & franco.

1 Erste Galiz. Orientalische Zuckerwarenfabrik

Ch. S. Ochotnicki, Chrzanów.

יצאו לאור הספרים:

I „שירי ציון“

קובץ 27 שירים ציוניים היותר מפורסמים.
בעברית, זרנגות, אשכנזית ופולנית.
המחיר 30 הלר. על ניר משכה 40 ה.
עם המשלוח. להקונים 10 אכסמפלים
20% ולהקונים 25 עקס. 30% רבט.
מחיר המנגינות: 20 הלר לכל שיר.

II „טרויער-ליעדער“

על מות הר"ר הירצל ז"ל בעברית
וזרנגות.
המחיר עם המשלוח בלי המנגינות 20 הלר
עם " " " " 40
להקונים 5 אכסמפלים 20% רבט.
המחיר יושלם מראש.

הבהבת:

Verein „Zion“ Nadwórna Galizien.

GELD DARLEHEN

zu 5—6% für kreditfähige Personen
jeden Standes gegen Schuldschein, auch
in kleinen Raten rückzahlbar, Hypo-
thekendarlehen zu 4% effektiviert das
Eskompte-Bureau:

D. S. Scheffer, Budapest
VII., Baross-tér 13. sz.

[Retourmarke erbeten.]

שריוואוויין

על הג הפסה מלאנצקא

הרוצה להיות זרין ונשכר יפנה אליו בעוד
מועד ברבר קנית שריוואוויין. המשקה הזה
נודע למדי (הפבריקה נוסדה זה חמשים שנה
ע"י הרב הצדיק ר' שמעון יואב ז"ל). בטעמו
יברחו הוא משבח בפי כל ועל בלם בזהירות
יתרה בעניני כשרות בשעת הכנתו.
לתועלת הקונים לאחדים הבינותי בלום
קטנים מבילים 4½ ליטר המחיר עם הכלים 5 fl.
הרוצים בזה ישלחו הסך הנ"ל או מעות קדימה
והמותר ישלחו ע"י נאכנאחמע. יש אתי הכשרים
מבמה רבנים גדולי זמנינו ובתוכם מהרב הצדיק
מסאנדעץ. אדרעסע יולי:

SALOMON GROSSBARD.

Łącko b. Altsandec.

מהעע

פאן קראנען 3 ביו 10 פער ק"ג ביי
L. APPERMANN, BRODY

פיר צופרידענהייט גארנטירט.

מנורה לחנוכה

כסף חסיד עם בותל מערכי מצויר מזהב
ומפותח „גם גדול הי" שם". מחירה
2 fl. 80 בלי כותל 1 fl. 75. מנורה כרוגמת
מנורה ביהמ"ק לשמונה נרות על בסיס
גבוה 5 fl עפ"י פאסטנאכנאחמע אצל

E. MEIERSDORF

Krakau, Augustianska 19.

גימנויים עברי.

בית הספר אשר לנו פה הקים לו
מטרה נכבדה, לחבר חנוך גמור בכל
מיני הלמוד של הגימנויים עם ידיעה
עמוקה כתורה נ"ך, דקדוק, גמרא
ומפרשים. התלמידים יחונכו ע"פ
האמונה המסורה לנו. תלמידים
מגליציא ומרוסיא, שאינם בקיאים
כשפת אשכנז, מוכרחים להכנס פה
למחלקת הגימנויים שלנו. מחיר הלמוד,
המעון והמזונות לתלמיד אחד מן
חמשים כתר ולמעלה לחדש. יתר
הפרטים מודיע תמיד

Dr. M. Jung, Rabbiner
Ung. Brod. (Mähren).

חומשים

„בית יהודה“

רש"י מיט נקודות. רש"י איבערזעצט
אונ ערקערערט אין ריין יודיש.

דער פריין: איינפאך פאפיער 8 קראנען,
אויף רעגאל-פאפיער 10 קראנען.
ווייז י"ם שיקט דעם פריין פאראויס
בעקומט די זומשים גלייכאק
צענטראל-פערקויף ביי

Simon Neumann, Buchhandlung
Tarnów אדער Tarnopol.

Bettfedern

mittelt Dampfbetriebe gereinigte
Prima Rupfedern geslissen,
ungeslissen, feine

Flaumfedern

zu sehr billigen Preisen.

Preiskourant sende gra-
tis und franco.

IGNATZ KOHN

Federnhandlung

ZENTA, Ungarn.

Genaue Adressirung!

פיר ברוכליידענדע

ראדיקאלע הילפע אהנע אפעראציען.
פערלאנגען זיא גראמט אונד פראנקא
דיא נייא ערשיינענע בראשיערע פאן
מ. פרייליך, ספעציאליסט פיר ברוכ-
ליידענדע אונד ערפינדער דער ק. פאט.
באנדאזען, אין לעמבערג, גארדע-צק-
נאססע 35.